† Andrei Andreicuț
Arhiepiscopul Alba Iuliei

Cuvintele Bătrânilor

Editura *Reîntregirea,*
Alba Iulia, 2004

“Noi, lipsiții, întinații, josnicii şi păcătoşii – dintre care eu ce scriu aceste rânduri sunt primul – ca şi ucenici ai acestor Bătrâni sfinți, ne plecăm cu evlavie genunchii sufletului şi trupului în fața lor şi le suntem recunoscători până la ultima noastră suflare!”

Părintele Efrem,

Egumenul Mănăstirii Filoteou

Universitățile Pustiei

În tumultoasa pe care Dumnezeu mi-a încredințat-o, acum cincisprezece ani, mi-am îngăduit puține clipe de răgaz. Atunci când, totuşi, mi le-am îngăduit, locul de sfântă reconfortare mi l-a oferit Athosul.

Aşa s-a întâmplat în toamna anului 2003 când, dimpreună cu dascălii Facultății de Teologie din Alba Iulia, am făcut pelerinaj la câteva mânăstiri din Sfântul Munte.

Înainte de a intra în spațiul consacrat rugăciunii şi nevoinței, am poposit la Mănăstirea „Sf. Arsenie cel Nou” din peninsula Calcidică, aici mi-a căzut în mână o carte alcătuită de Părintele Dionysios: *„Cuvintele Bătrânilor”.*

Am constatat că această carte, cu apoftegmele unor Părinți din veacul XX, pe cât e de simplă pe atât e de profundă. *Universitățile Pustiei* în care s-au format aceşti părinți le-au oferit o superioară înțelegere a lucrurilor.

Acesta este motivul pentru care am tradus cartea în româneşte şi o pun la îndemâna doritorilor de viață duhovnicească serioasă.

† A N D R E I

Arhiepiscopul Alba Iuliei

Introducere

Învățăturile și sfaturile Sfinților Bătrâni (Gheronda[1]) și Bătrâne (Gherondisa[1]) sunt pentru noi amărâții ucenici o apă vie, o hrană duhovnicească, o mană cerească și o comoară de care nimeni nu ne va putea păgubi.

Acești povățuitori duhovnicești, plini de experiență și de discernământ, care ne conduc la Hristos, sunt "busole" care ne indică cu siguranță direcția cea bună, calea directă și strâmtă a Evangheliei, calea care duce la Împărăția Cerurilor. Fericit este, într-adevăr, creștinul ortodox care, în vremea noastră de mare rătăcire duhovnicească, se află sub povățuirea unui Părinte sau a unei Maici duhovnicești!

Căci, binecuvântații și preaiubiții mei frați întru Duhul Sfânt, Iisus Hristos, Dumnezeul-Om, ne-a descoperit nouă, celor ce suntem păcătoși, că trebuie "să ne naștem de sus" (Ioan 3, 7). El ne facem să ne naștem din nou din Duh. Noi toți, cei morți, suntem născuți "de jos", din țărână, din părinții noștri firești. Dar această naștere după trup nu ne conduce, nu ne propulsează, în Împărăția Cerurilor, după Cuvântul Domnului, *"Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este"* (Ioan 3, 6). Mai mult, Dulcele nostru Iisus, ne-a descoperit că *"de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu"* (Ioan 3, 5). Cel care este Adevărul descoperit, Dumnezeul întrupat, Cuvântul și Fiul Tatălui, fără schimbare și fără început, ne-a spus acestea, și mințile luminate de Duhul, Părinții noștri înțelepți în Dumnezeu, ne atenționează că există două renașteri spirituale: pe de-o parte renașterea din apă, prin Sfântul Botez (și singur Botezul ortodox face o renaștere deplină) și, pe de altă parte, renașterea din Duh, adică Cincizecimea noastră personală, în care credinciosul devine templu permanent al Duhului Sfânt. Bătrânul, cel care ne conduce spre Hristos, contribuie urcător la această renaștere duhovnicească. Este imposibil fără un Bătrân să experimentezi această renaștere mistică întru Hristos. Fac excepție de la regulă cei care sunt învățați direct de către Dumnezeu, Sfinții Bisericii noastre Ortodoxe, precum Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Marcu Ascetul, Sfântul Pavel Tebeul, Sfânta Maria Egipteanca, Sântul Siluan Athonitul, etc. Lucrarea sfântă pe care o face Bătrânul, cu fiul său după Duh, constă în a-l ajuta duhovnicește și în a colabora cu el în plinătatea cunoașterii și ascultării libere, cu scopul ca, prin harul Sfintei Treimi, să se renască în duh.

După Sfânta Tradiție ortodoxă, termenul Bătrân (Gheronda) și Bătrână (Gherondisa) înseamnă un preot, un călugăr sau o călugăriță, care au primit din

[1] Cuvintele grecești Gheronda (Γέροντα) și Gherondisa (Γερόντισσα) înseamnă Bătrâni și Bătrâne și se referă la un călugăr sau călugăriță cu experiență, care după o viață petrecută în nevoință, au dobândit harisma discernământului duhovnicesc, făcându-i capabili să conducă ucenici

mâna Domnului Atotputernic preaînalta harismă a paternităţii sau maternităţii duhovniceşti, harisma de a naşte fii în Duhul Sfânt şi de a-i conduce în Împărăţia Cerurilor. Această harismă, aşa cum arată Tradiţia, este acordată la puţini călugări şi preoţi! Bătrânul (Gheronda), într-adevăr, trebuie să-şi fi trăit deja propria sa renaştere duhovnicească şi să fi devenit el însăşi un receptacol al harului divin, un receptacol al Mângâietorului; el trebuie să fie înzestrat cu harisma discernământului duhurilor şi a celei a rugăciunii în Duhul Sfânt – adică el trebuie să aibă darul rugăciunii lui Iisus spusă cu inima, ceea ce este cu siguranţă o foarte mare harismă a Duhului Sfânt. Această harismă a Rugăciunii lui Iisus, spusă cu inima, a fost dată Bătrânului, că el a biruit deja toate plăcerile trupeşti: mânia, egoismul, mândria, judecarea altuia, pizma şi slava deşartă. Aceste patimi sunt dificil de depistat şi de tămăduit. Bătrânul (Gheronda) cunoaşte, de asemenea, din experienţă, toate tertipurile "gândurilor"[2] drăceşti (care vin de la dreapta sau de la stânga[3]) şi poate, prin urmare, povăţui uşor, cu înţelepciune şi discernământ, orice suflet care caută mântuirea şi îi transmite oral duhul Tradiţiei curate pe care au trăit-o Părinţii purtători de Dumnezeu[4] din Pustie sau din mănăstire.

Aceşti bătrâni Părinţi, plin de Duh, erau numiţi Avva şi Maicile duhovniceşti Amma. Avva înseamnă "Părinte". Avva este îndrumătorul duhovnicesc *purtător de Dumnezeu,* numit aşa printr-o formulă plină de gingăşie.

În acest de al II-lea mileniu, Sfânta Rusie a făcut cunoscuţi o mulţime de Bătrâni purtători de Dumnezeu, faimoşii Stareţi, pe care poporul îl numeşte cu dragoste Batiuşka.[5]

Sfântul Pavel, Apostolul neamurilor, care a fost ridicat până la al treilea Cer, a scris: *"Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este Acelaşi"* (Evrei 13, 8). Sfânta Tradiţie afirmă cu certitudine că întotdeauna vor exista oameni de-ai lui Dumnezeu, deveniţi temple ale Duhului Sfânt, povăţuind multe suflete spre Împărăţia Cerurilor. Şi noi, lipsiţii, ticăloşii, întinaţii şi păcătoşii – dintre care eu cel ce scriu sunt primul – ca şi ucenici ai acestor Sfinţi Bătrâni, ne plecăm cu pietate genunchii sufletului şi ai trupului în faţa lor şi le suntem recunoscători până la ultima suflare! Pentru fiecare frate şi soră, preaiubiţi în Duhul Sfânt, Bătrânul sau Bătrâna este, după Sfântul Apostol şi cetăţean al Cerului Pavel (1 Cor. 4, 15), omul cel mai important de pe pământ, prin rugăciunile căruia noi nădăjduim să ajungem în Împărăţia Cerurilor. Amin.

Părintele Efrem, păcătosul,
Egumenul Mănăstirii Filotheou, Muntele Athos,
3 februarie 1999,
Sărbătoarea Bătrânului Simeon,
Purtătorul de Dumnezeu la Templul din Ierusalim

---

2 Termenul grec logismi (λογισμοί) se referă la gânduri, în general dar adesea, în limbajul ascetic, se referă la gândurile rele stârnite în om de diavol, sau gândurile stăruitoare, obsedante, care tulbură liniştea interioară. Noi l-am tradus prin "gânduri"

3 Expresiile "de la dreapta" şi "de la stânga" înseamnă că au aparenţă de bine şi de rău.

4 Purtător de Dumnezeu, Theophor (din grecescul Θεοφόρος = purtător de Dumnezeu) se spune despre un om inspirat, luminat de Dumnezeu.

5 Cuvânt rusesc care înseamnă "părinţele".

I. Hristos este totul

1. Bătrânul Porfirie zicea: “Viaţa fără Hristos nu este viaţă. Dacă nu-L vezi pe Hristos în toate faptele şi gândurile tale, tu trăieşti fără Hristos”.

2. Acelaşi Bătrân adăuga: “Hristos este prietenul nostru, fratele nostru El este tot binele şi toată frumuseţea. El este Totul. În Hristos nu este nici tristeţe, nici melancolie, nici introvertire, atunci când omul este copleşit de gândurile şi împrejurările care l-au apăsat şi l-au rănit. Hristos este Bucurie, Viaţă, Lumină, Lumină adevărată, care-l îmbucură pe om, îi dă aripi, îi descoperă toate lucrurile, îl fac să vadă toate creaturile, să sufere dimpreună cu toţi şi să le dorească tuturor să fie cu Hristos şi aproape de El.”

3. Amfilohie, Bătrânul din Patmos, zicea despre omul care-L uită pe Hristos din pricina numeroaselor sale ocupaţii: “Adesea Hristos vine şi bate la poarta ta. Tu-L faci să se aşeze în anticamera sufletului tău şi, absorbit de ocupaţiile tale, uiţi de Dumnezeiescul vizitator. El aşteaptă ca tu să trândăveşti, aşteaptă… şi apoi, dacă tu întârzii prea mult, El se ridică şi pleacă. Uneori încă, eşti atât de ocupat că-I răspunzi de la fereastră: n-ai nici atâta timp încât să-i deschizi uşa!”

4. Acelaşi Bătrân zicea: “Omul care nu-l are pe Hristos în el vede toate lucrurile sumbre şi dificile”. Şi încă: “Până ce inima omului nu este locuită de Hristos, el are loc pentru bani, pentru averi şi pentru creaturi”.

5. Asupra aspectelor Providenţei lui Dumnezeu, pe care omul le ignoră, Bătrânul Porfirie zicea: “oamenii pot ajunge la o întunecare a conştiinţei văzând, zicând aşa, neantul din faţa lor şi cugetând: Noi cădem în neant, suntem pierduţi. Iar din spate suntem războiţi! Atunci revin la Dumnezeu şi-i luminează credinţa noastră ortodoxă. Dumnezeu lucrează în taină şi nu vrea să influenţeze libertatea omului. El conduce evenimentele în aşa fel încât omul să călătorească încet acolo unde trebuie”.

6. Bătrânul Epifanie zicea: “Lecţiile pe care ţi le dă Dumnezeu sunt total diferite de cele pe care ţi le dau oamenii. Pentru noi, doi şi cu doi fac patru. Dar, pentru Dumnezeu, doi şi cu doi pot face cinci, sau şase, sau nu importă ce alt număr!”

7. Antim, Bătrânul din Chios, spunea: “Fără voia lui Dumnezeu o piatră nu poate fi mişcată nici o frunză de copac nu se poate clătina ca să cadă pe pământ”.

8. Bătrânul Eusebiu, de la Frăția Zoi,[6] scria unui fiu de-al său duhovnicesc: "Atunci când Dumnezeu se îndepărtează de om, acesta, nu numai că se prăbuşeşte în tot felul de păcate şi nedreptăţi, dar el pierde şi credinţa. Dumnezeu te-a făcut creatura Sa şi, prin credinţa ta în El şi voinţa ta de a creşte după voia Sa, El te face copilul Său, prevăzând toate lucrurile ca un Tată plin de dragoste şi are grijă de viitorul tău ca tu să devii desăvârşit".

9. Despre mijloacele pe care le întrebuinţează Dumnezeu pentru a-l ajuta pe om, Bătrânul Antim zicea: "Bunul Dumnezeu nu încetează să-i dea sugestii bune omului. Uneori îl luminează, alteori îi trimite o mângâiere prin intermediul unei persoane, alteori îi dă un semn. Mila nesfârşită a lui Dumnezeu se foloseşte de toate căile posibile pentru a-l apropia pe om de Sine şi a-l mântui". Bătrânul adăuga: "Dumnezeu îl ajută pe om, fie printr-un părinte duhovnicesc pe care-l face să-l cunoască pentru a-l îndruma, fie printr-un înger care-l luminează, fie printr-un gând bun pe care îl sugerează, sau printr-o descoperire dumnezeiască pe care i-o acordă".

10. Bătrânul Ieronim zicea: "Fiţi atenţi la felul în care vă petreceţi ziua de astăzi. Iar viitorul încredinţaţi-l Providenţei divine! Dumnezeu vă va ajuta. Ceea ce e cu voia lui Dumnezeu se va face! Nu vă chinuiţi mintea gândind la viitor. Dumnezeu va ajuta".

11. Referitor la dragostea lui Dumnezeu pentru om, Bătrânul Antim, noul sfânt din insula Chios, sublinia: "Dumnezeu nu-i separă pe drepţi de păcătoşi nici nu-i compară pe cei răi cu cei buni. Albina, dacă găseşte un pic de zahăr pe o scrumieră, nu importă cât de murdară este aceasta, va lua zahărul pentru a face din el miere. Dumnezeu nu se uită dacă omul se găseşte în păcat sau în virtute, nici dacă este bun sau rău. El caută doar momentul în care să Se apropie pentru a-i veni în ajutor".

II. Dragostea

1. Bătrânul Amfilohie dădea acest sfat: "Iubeşte-L pe Unicul ca toţi să te iubească. Nu numai oamenii te vor iubi, ci şi vieţuitoarele fără raţiune, căci, atunci când harul divin se manifestă, el atrage ca un iubitor tot ce este înaintea lui. Şi nu numai că te vor iubi, ci te vor şi respecta, căci pe chipul tău va străluci faţa curată şi feciorelnică a Celui pe care tu-L iubeşti şi adori".

2. Bătrânul Iosif Isihastrul le zicea călugărilor săi: "Ceea ce nu-i dăm lui Dumnezeu spre a fi întrebuinţat de El, este întrebuinţat de diavol. De aceea

[6] *Frăţia Zoi,* care-şi are sediul în Athena şi publică lucrări de spiritualitate şi de teologie ortodoxă

Domnul ne-a dat porunca să-L iubim din tot sufletul şi din toată inima, pentru ca cel rău să nu găsească nici loc, nici odihnă pentru a locui în noi”.

3. Despre iubirea pe care trebuie să o avem faţă de Hristos, Bătrânul Amfilohie zicea: “Până ce inima noastră nu este locuită de dragostea lui Hristos, nu putem face nimic. Suntem ca nişte bărci fără carburant în motor.” Şi el adăuga: “Să ne aducem aminte de Hristos cu dragoste, şi atunci inima noastră va tresălta de bucurie”.

4. Dragostea niciodată nu se sfârşeşte. Chiar dacă se adresează la mai mulţi, nu se împuţinează. Bătrânul Epifanie zicea: “Dragostea adevărată se aseamănă cu flacăra unei lumânări. Oricâte alte lumânări s-ar aprinde din ea, flacăra primeia rămâne întreagă şi nu se micşorează deloc. Şi, fiecare nouă lumânare, are aceeaşi flacără ca şi precedentele”.

5. Bătrânul Iosif spunea: “Când Harul lucrează în sufletul celui ce se roagă, Dragostea lui Dumnezeu îl copleşeşte şi el nu poate decât să suporte ceea ce resimte. Această dragoste se întoarce apoi spre lume şi spre oameni, pe care îi iubeşte într-atât încât cere să ia asupra sa toate nenorocirile şi suferinţele omeneşti pentru a-i uşura pe alţii. În general această dragoste compătimeşte cu toate ispitele şi încercările, chiar cu cele ale fiinţelor fără raţiune, până acolo încât plânge gândindu-se că acestea suferă! Acestea sunt caracteristicile dragostei care provoacă şi suscită rugăciunea. De aceea marii rugători nu încetau de a mijloci pentru lume. Ni se pare străină şi cutezătoare rugăciunea lor, dar ea prelungeşte viaţa pe pământ. să ştiţi că dacă aceşti rugători ar dispare, acesta ar fi sfârşitul lumii”.

6. Bătrânul Ieronim zicea: “Vrei să iubeşti oamenii? Iubeşte-L pe Hristos şi vei vedea cât îi vei iubi pe oameni, chiar dacă nu vrei. Dragostea care vine din dragostea lui Hristos este dragoste puternică şi veritabilă. Iubeşte-L pe Hristos!”

7. Dragostea este semnul după care se recunosc creştinii. Bătrânul Amfilohie zicea: “Noi trebuie să avem dragoste faţă de persoana lui Hristos, această dragoste este necesară vieţii sufletului nostru. Dragoste faţă de creaturile lui Dumnezeu, faţă de animale, de copaci, de flori, de păsări, şi mai ales faţă de om, cea mai perfectă dintre creaturile lui Dumnezeu”.

8. Acelaşi bătrân povăţuia: “Dragostea cerească, copilul meu, să-ţi umple mereu inima. Umple-o numai de doriri înalte şi dumnezeieşti. Te vei bucura atunci de şoaptele dumnezeieşti ale Fiinţei adorate, care se bucură să vorbească cu tine atunci când inima ta a devenit tronul Său. Trebuie să-ţi păstrezi neîncetat inima ca un chivot sfânt şi imaculat”.

9. Noi îi admirăm pe Sfinții Părinți ai Bisericii noastre pentru nevoințele ascetice pe care le-au împlinit. Dar oare ce le dădea forță de a le îndura? Bătrânul Antim sublinia: “Părinții aveau platoşă credința neclintită în Dumnezeu şi străluceau de doriri sfinte. Dumnezeu îi lăsa să simtă încercarea suferințelor atât cât voia, apoi le dădea harul Său şi socoteau ca nimic aceste suferințe”.

10. Despre dragostea pe care trebuie să o avem pentru cei ce ne stânjenesc şi ne chinuiesc, Bătrânul Porfirie zicea: “Orice om care ne jigneşte, ne face rău, ne calomniază sau este nedrept cu noi, este unul dintre frații noştri căzut în mâinile diavolului. Până ce-l întâlnim pe acest frate noi trebuie să plângem mult, să suferim dimpreună cu el şi să ne rugăm lui Dumnezeu, în linişte şi cu stăruință, ca-n ceasul dificil al ispitei să ne întărească şi să aibă milă de fratele nostru, victima diavolului. Şi Dumnezeu ne va ajuta, atât pe noi cât şi pe fratele nostru”.

11. Despre dragostea față de aproapele Bătrânul zicea: “Când fratele nostru face o greşeală, noi trebuie să-i suportăm ispita. Adevărata dragoste ne inspiră să facem sacrificii pentru aproapele nostru. Fără sacrificiul din partea noastră, dacă-l judecăm pe fratele nostru care a păcătuit, îl facem să cadă şi mai jos. Şi invers, printr-un sacrificiu al dragostei noastre şi prin rugăciunea noastră tainică pentru el, îi trezim conştiința, care se educă şi-l judecă: atunci el se pocăieşte şi se îndreaptă”.

12. Bătrânul Iosif zicea: “În prezența unuia despre care ştii că te bârfeşte şi te denigrează, este aproape imposibil să nu te tulburi înlăuntrul tău, chiar dacă te sforțezi să rămâi nepăsător. Dar prin iertare şi rugăciune pentru acea persoană, tu contrabalansezi rana şi tristețea”.
13. Bătrânul Filotei sublinia importanța dragostei: “Dacă un om construieşte o casă şi o lasă fără acoperiş, această casă nu-i foloseşte la nimic. La fel este şi omul care a dobândit toate virtuțile şi n-are dragoste, este ca o casă fără acoperiş”.
14. Pentru a dobândi dragostea, acelaşi Bătrân învăța: “Omul blând se curățeşte de păcatele sale, căci Dumnezeu locuieşte în el. Omul curățit de păcate este iluminat de razele Duhului Sfânt şi dobândeşte dragostea”.
15. Bătrânul Porfirie zicea: “Hristos locuieşte în sufletele adevăraților creştini, şi ei nu pot decât să-i iubească pe toți oamenii, inclusiv pe duşmanii lor”. Şi adăuga: “Coroana dragostei noastre față de prieteni are şi corpuri străine (interesul, recompensa, vanitatea, slăbiciunea sentimentelor, simpatia pătimaşă) în timp ce coroana dragostei noastre față de vrăjmaşi este pură”.
16. Vocea iubirii schimbă inima împietrită a oamenilor. Bătrânul Porfirie învăța: “Dragostea lui Hristos trebuie să atingă tot universul, chiar şi pe hipi din Matala! Aş dori mult să mă aflu acolo cu ei, nu pentru a păcătui împreună cu ei sau pentru a-i critica pe aceşti oameni, ci pentru a trăi cu ei, bineînțeles fără a păcătui, şi a lăsa dragostea lui Hristos, care schimbă ființele, să le vorbească ea însăşi”.

17. Ascultarea este o condiție a dragostei. Bătrânul Iosif Isihastrul zicea: "Nu există dragoste adevărată fără supunere. Cum poți tu să-i iubeşti şi să slujeşti altora dacă nu te supui voinței lor? Fiecare faptă de dragoste adevărată este slujire, şi cei ce practică ascultarea fac o dublă lucrare: pe de o parte, îşi arată încrederea în cel ce porunceşte şi, pe de altă parte, pusă în practică, prin serviciu dragostea ce i-l oferă".

18. Bătrânul Amfilohie zicea: "Eu am fost născut pentru a-i iubi pe toți oamenii. Că sunt turci, negri sau albi, nu mă interesează. Văd pe chipul fiecărui om chipul lui Dumnezeu. Şi pentru acest chip a lui Dumnezeu, eu sunt gata la orice sacrificiu".

19. Gheorghe, Bătrânul din Drama, de asemenea, îi învăța pe creştini să fie iubitori: "Creştinul care-i iubeşte pe toți oamenii şi mai ales îi iartă pe cei ce i-au făcut rău merită să primească răsplată de la Dumnezeu. Căci dacă împlinim toate faptele bune, dar nu-l iubim pe aproapele, nu facem nimic. Suntem un zero, un nimic! Iubirea, frații mei, iubirea o cere Dumnezeu de la noi!"

20. Bătrânul Porfirie zicea: "Pentru ca toți să te iubească, trebuie ca tu mai întâi să-i iubeşti".

III. Rugăciunea

1. Bătrânul Iacob zicea: "Nici o rugăciune nu-i pierdută, copiii mei! În ce mă priveşte, rugăciunea mă ține de ani de zile".

2. Adresându-se maicilor din mănăstirea sa Antim, Bătrânul din Chios, sublinia: "Rugăciunea nu-i un lucru greu. Este o lucrare interioară, o puternică concentrare a sufletului. Rugăciunea are nevoie, în acelaşi timp, de post şi de priveghere. Postul slăbeşte patimile, iar privegherea le omoară. Rugăciunea îi dă aripi omului, îl face să se urce spre ceruri şi-i dăruieşte harisme dumnezeieşti".

3. Bătrânul Iosif zicea: "Începutul drumului spre rugăciunea curată este lupta împotriva patimilor. Este imposibil să faci progrese în *Rugăciunea lui Iisus*[7] atâta timp cât lucrează patimile. Totuşi acestea nu împiedică să existe harul rugăciunii, dacă nu suntem cuprinşi de nepăsare şi de slavă deşartă.

4. Rugăciunea este izvorul puterii. Bătrânul Porfirie zicea: "Mucenicii sufereau mult când îi torturau, cum suferă orice om normal. Diferența este că ei erau în

---

[7] Rugăciunea lui Iisus, mai numită şi *Rugăciunea inimii*, presupune repetarea invocării: *"Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul!"* Cum această expresie revine foarte des în text, o numim simplu: *Rugăciune.*

permanență uniți cu Hristos prin rugăciune: De la El primeau o putere mai mare decât suferințele lor, încât le puteau învinge. Dar dacă lăsau rugăciunea, chiar pentru un moment, suferințele deveneau insuportabile şi ei erau gata să se lepede de Hristos. Ancorați în rugăciune, ei primeau forță şi suportau până la sfârşit suferințele martiriului”.

5. Bătrânul Amfilohie sfătuia: "Rugăciunea făcută cu stăruință, trezvie, pietate, credință şi frângerea inimii, este bună şi folositoare. Diavolul se luptă în diferite feluri cu cei ce se roagă, dar pe cei ce nu se roagă îi iubeşte! Omul în rugăciune vorbeşte cu Dumnezeu şi Îi cere bunuri duhovniceşti şi mântuire. Cel ce se roagă trebuie să fie smerit”.

6. Bătrânul Ieronim zicea: "Nu neglija rugăciunea. Fereşte-te de nepăsare şi indiferență. Dacă te rogi dimineața, şi simți frângere în sufletul tău, toată ziua vei avea aripi. Dar dacă începi ziua fără rugăciune, vei umbla abătut”.

7. Acelaşi Bătrân îl sfătuia pe unul dintre fiii săi duhovniceşti, referitor la rugăciune: "Mai întâi roagă-te, asigurându-ți liniştea. Dacă nu te poți ruga mult dimineața, roagă-te la amiază, sau seara, sau mai bine noaptea. Caută un moment de linişte şi te roagă. Roagă-te până plouă, adică până-ți vin lacrimile. Mulți sunt cei ce se roagă toată noaptea fără a se obosi. Rugăciunea este dulce”.

8. Scopul universului este să-L laude pe Dumnezeu. Bătrânul Ioil din Kalamata zicea, referitor la acest lucru: "În cer, îngerii şi sfinții, stelele şi păsările Îl laudă pe Dumnezeu. Pe pământ Îl laudă înțelepții şi oamenii simpli, călugării şi pustnicii. Lauda lui Dumnezeu este firul care uneşte toate locurile din univers, ea este ultima rațiune, ținta cea mai înaltă, şi deci pentru om de asemenea, scopul suprem”.

9. Acelaşi Bătrân zicea de asemenea: "În pacea şi bucuria pe care o simte omul care se roagă, pământul se netezeşte; gânduri bune şi murmure cereşti încep să-i parvină şi să-i şoptească sfaturi bune la ureche: acestea sunt conversații cereşti”.

10. Bătrânul Amfilohie zicea: "*Rugăciunea lui Iisus* a umplut Raiul cu mulți sfinți! Singură *Rugăciunea inimii* curăţeşte şi sfinţeşte. Psalmii şi cântările Bisericii sunt bune, dar noi le zicem pentru a atrage şi a mişca sufleteşte lumea. Noi, călugării, trebuie să vorbim în Rai încet. Cei ce psalmodiază se aseamănă cu oamenii care se află în afara palatului împărătesc şi cântă pentru a-şi manifesta entuziasmul. Împăratul, cu siguranță, primeşte cu plăcere aceste cântări, pentru că ele vorbesc despre El, dar preferă în taina inimii Sale ceea ce I se spune la ureche”.

11. Ieronim, Bătrânul din Egina, zicea despre rugăciune: "Mulți nu suportă să treacă un scurt moment fără rugăciune şi suferă pentru acesta: orele în care doresc să se roage şi nu pot li se pare un martiriu”. Şi repeta de asemenea:

“Când îți moare mama sau un apropiat de al tău, nu cauți o carte să înveți să plângi. Din cauza durerii cuvintele îți vin spontan în suflet. La fel, în rugăciune, trebuie să lăsăm ființa noastră să-i spună spontan lui Dumnezeu ce o doare”.

12. Uneori, acelaşi Bătrân, zicea: “Dacă tu însuți nu asculți şi nu înțelegi ce zici în rugăciune, cum vrei ca Dumnezeu să te asculte?” Şi mărturisea: “Eu, când simt răceală, mă rog şi harul lui Dumnezeu mă încălzeşte”.

13. Porfirie, Marele Bătrân, zicea despre rugăciune: “Când suntem, sub influența harului lui Dumnezeu, rugăciunea noastră devine curată. Să ne rugăm fără încetare, chiar dacă suntem lungiți pe pat şi ne pregătim de somn sau ne odihnim”.

14. Acelaşi bătrân îl sfătuia pe unul dintre fiii săi duhovniceşti: “Nu te ruga lui Dumnezeu să te ridice din boli, ci într-armează-te cu *Rugăciunea inimii* şi ai răbdare. Vei avea de aici un mare câştig”.

15. Rugăciunea îl limpezeşte pe om. Bătrânul Porfirie sublinia acest lucru folosindu-se de un exemplu: “Generatorul electric este undeva, şi becul în cameră. Dacă noi nu manevrăm întrerupătorul rămânem în beznă. Vreau să spun că unde este Hristos, acolo este sufletul nostru. Dar dacă noi nu manevrăm întrerupătorul rugăciunii, sufletul nostru nu va vedea lumina lui Hristos şi va rămânea în bezna diavolului”. Unuia dintre fiii săi duhovniceşti Bătrânul îi spunea: “Ştii tu ce mare dar ne-a făcut Dumnezeu dându-ne dreptul să-I vorbim în orice oră, în orice moment şi oriunde ne-am găsi? Aceasta este marea noastră demnitate. De aceea trebuie să-L iubim pe Dumnezeu”.

16. Bătrânul Ioil îi spunea unuia dintre fiii săi duhovniceşti: “Când te apropii să te rogi, adu-ți aminte de patimile tale, de slăbiciunile tale, de uşurința cu care tu rătăceşti şi cazi, dar adu-ți aminte şi de faptul că Hristos te poate sprijini”.

17. Acelaşi Bătrân sfătuia: “Aşează-te în genunchi şi zi: Ține-mă Hristoase ca să nu mă despart de Tine”.

18. Rugăciunea îl ajută enorm pe om, îl ajută să se elibereze de patimi. Bătrânul Eusebiu spunea, în acest sens: “Când patimile intră în suflet, îl cuceresc şi-l fac rob. Omul are atunci nevoie de a deveni conştient de starea sa şi de a se ruga fără întrerupere întru smerenia inimii până ce va fi eliberat de patimi”.

19. Bătrânul Eusebiu îi spunea unuia dintre fiii săi duhovniceşti: “Nu neglija niciodată rugăciunea şi lectura! Fii binefăcător pentru alții cu cuvântul şi cu fapta. Înfrânge mândria drăcească”.

20. Dracii pornesc o luptă crâncenă împotriva nevoitorilor. Împotriva lor ne opunem cu rugăciunea şi, progresiv, devin neputincioşi. Bătrânul Iosif îi scria

unui călugăr tânăr care era angajat într-o asemenea luptă: “Tu nu vezi că, la fiecare rostire a lui *Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul*, numeroşi draci cad şi-ţi întorc spatele? Tu vezi doar că eşti rănit. Să ştii că, în acelaşi timp, şi ei sunt înfrânţi şi fugăriţi. De fiecare dată când noi răbdăm, ei fug în viteză şi, la fiecare rostire a *Rugăciunii lui Iisus,* ei sunt grav răniţi. În vremea luptei nu aştepta ca tu să-i ataci cu arme şi cu săbii, iar ei să-ţi răspundă cu ciocolată şi cu delicatese!”

21. Rugăciunea trebuie însoţită de dragoste. Bătrânul Amfilohie zicea: “O rugăciune fără dragoste este ca o pasăre fără aripi: i se pare că-i frumoasă, dar n-are aripi şi nu poate zbura”.

22. Bătrânul Amfilohie le spunea călugăriţelor sale: “Eu doresc, ca voi să întemeiaţi “staţii” de rugăciune pe insulele noastre. Eu vreau să ascult vocea Domnului în voi. Vreau ca Domnul să vorbească prin inima voastră! Să devină tron a lui Dumnezeu prin *Rugăciunea lui Iisus”.*

23. Bătrânul Porfirie zicea: “Faceţi metanii când vă rugaţi, chiar dacă acest lucru vă oboseşte! Rugăciunea însoţită de o nevoinţă de bunăvoie este mai plăcută lui Dumnezeu şi dă roade”.

24. Ieronim, Bătrânul din Egina, sfătuia: “Dacă mintea ta se află în Dumnezeu, tu te poţi ruga, chiar dacă te afli în pat! Din contră, dacă mintea ta este aiurea, chiar dacă eşti în genunchi, tu n-ai emoţia rugăciunii şi rugăciunea ta rămâne fără rod. Nu simţi nici o uşurare şi te doare capul; căci rugăciunea nu-ţi aduce nici o bucurie”.

25. Într-una din scrisorile sale, Bătrânul Iosif explică: “Dacă cineva rămâne aproape de mine, va auzi rugăciunile şi gemetele mele, şi va vedea lacrimile pe care le vărs pentru fraţii mei. Toată noaptea eu mă rog şi strig: Doamne, mântuieşte-i pe toţi fraţii mei sau şterge-mă şi pe mine din cartea vieţii, căci nu vreau să ajung singur în Rai.

26. Bătrânul Iacob a zis: “Eu am cerut lui Dumnezeu să-mi dăruiască harisma de a citi în inimile oamenilor privindu-le faţa, pentru a-i putea ajuta. Şi Dumnezeu mi-a dăruit-o”.

27. Prin rugăciune aflăm voia lui Dumnezeu într-o problemă care ne preocupă. Bătrânul Iosif Isihastul zicea: “Dacă vreţi să cunoaşteţi voia lui Dumnezeu, renunţaţi total la voia voastră, la toate gândurile şi planurile, şi, cu profundă umilinţă, cereţi-I lui Dumnezeu sfatul în rugăciune. Faceţi apoi ceea ce se va prezenta în inima voastră sau o va îndupleca, căci acest lucru va fi după Dumnezeu. Cei ce au o mare îndrăzneală către Dumnezeu, când se roagă pentru a-I cunoaşte voia, aud în ei înşişi *«informaţia»* divină; ei devin şi mai atenţi la viaţa lor şi nu fac nimic fără *«informaţia»* divină”.

28. Un om i-a zis Bătrânului Ieronim cum că s-a folosit mult de rugăciunea lui şi că-i mulţumeşte. Bătrânul i-a răspuns: "Din rugăciunea mea îţi voi da mereu roade duhovniceşti. Dacă le vei culege, foarte bine! Dacă nu, tu vei flămânzi şi ele se vor pierde. Tu, de asemenea, trebuie să te rogi. Altfel, rugăciunile mele nu-ţi vor fi de nici un folos!" Şi-n alt rând sublinia: "Eu voi mijloci la Dumnezeu pentru tine, eu mă voi ruga. Dar să ştii că rugăciunea unuia singur nu-i suficientă. Eu mă rog pentru tine, dar, roagă-te şi tu, de asemenea!"

29. Acelaşi bătrân mărturisea: "Eu mă jertfesc pentru cei ce mă rog. Nu mă pot ruga fără să mă jertfesc. Socot că o rugăciune, făcută fără ca inima să sângereze de dragoste şi de durere, nu-L atinge pe Dumnezeu. De aceea mă absoarbe rugăciunea şi nu suport să vorbesc apoi cu oamenii".

30. Bătrânul Porfirie îi sfătuia pe fiii săi duhovniceşti să se roage pentru alţii, urmându-i exemplul: "Ştiţi, eu simt că vă ajut mult cu rugăciunile mele. Când vă rugaţi pentru o persoană, pe care diavolul o ispiteşte cu patimi păcătoase, nu-i spuneţi. Căci diavolul va lua act şi va stârni o opoziţie în inima ei, iar rugăciunile voastre vor fi fără rod. Ci rugaţi-vă pentru ea în taină, şi rugăciunile voastre o vor ajuta".

31. Rugăciunea pentru aproapele este o datorie sacră. Bătrânul Porfirie zicea: "Nu te poţi mântui singur, dacă alţii nu se mântuiesc! Este o greşeală să te rogi numai pentru propria-ţi mântuire. Trebuie să ne rugăm pentru lumea întreagă, pentru ca nimeni să nu se piardă". Şi, altădată, adăuga: "Eu nu mă tem de iad şi nu mă gândesc la Rai. Îi cer, doar, lui Dumnezeu să aibă milă de lumea întreagă şi de mine, de asemenea".

32. Diavolul se străduieşte în diferite chipuri să-i tulbure pe cei ce se roagă. Bătrânul Daniel din Katounakia[8] se adresa astfel călugăriţelor sale: "Când o soră aprofundată în rugăciune este cuprinsă de durere şi-i vin lacrimi din belşug, să fie foarte atentă ca să nu-i dea dracul slavei deşarte gândul că ea practică virtutea, ci să o roage pe Împărăteasa, Maică a lui Dumnezeu, să-i dea smerenia cunoaşterii de sine. Căci durerea este datoria celor ce se pocăiesc. Dacă în timpul rugăciunii simte un parfum sau vede o lumină, sau un înger, să nu cumva să fie atrasă de asemenea contemplaţii!"

33. Bătrânul Iosif zicea: "Când mintea primeşte *Rugăciunea lui Iisus* şi când omul simte bucuria, *Rugăciunea* se zice neîncetat în el, fără ca el să se sforţeze. Când mănâncă sau se plimbă, când doarme sau este treaz, *Rugăciunea* răsună în el, şi el simte pace şi bucurie". Bătrânul adăuga: "Cât durează *Rugăciunea,* raiul este în suflet. Şi dacă omul se află în *«deşert»,* binefacerile *Rugăciunii lui Iisus* nu se mai pot socoti!"

---

[8] Zonă deşertică din Muntele Athos unde călugării trăiesc, în general, în sihăstrii şi schituri

34. Despre experiența mistică a rugăciunii lui Iisus, Bătrânul Ieronim zicea: "Rugăciunea este o convorbire cu Dumnezeu. Când simțim bucuria rugăciunii, suntem foarte vioi. Este o pregustare a vieții din rai. Şi dacă vă străduiți mult, Domnul o să v-o dea. Rugăciunea îl ridică pe om până la contemplarea dumnezeiască. Mihail, Bătrânul meu, era tot lumină când se ruga. Şi în această stare, nu se ruga cu cuvintele, ci cu mintea. Cuvintele sunt surcelele pe care le folosim până se aprinde focul. Când focul rugăciunii este aprins, adică atunci când vine căldura şi durerea inimii, omul nu mai poate vorbi. Îl simte şi Îl aude pe Dumnezeu în el. Atunci vin lacrimile. Omul atinge o măsură duhovnicească, acea a *Rugăciuni inimii,* a doririi duhovniceşti şi a inefabilelor gemete".

35. Toți Bătrânii au trăit experiențele mistice ale rugăciunii. Menționăm aici ceea ce Bătrânul Amfilohie mărturisea fiilor săi duhovniceşti: "Câtă vreme rămân pe stânca înaltă a rugăciunii, orice valuri ar bate la temelia ei, nu-mi pot face nimic. Dacă însă mă las în jos, ele mă udă. *Rugăciunea inima,* reintegrează, uneşte, sfințeşte. Câtă vreme focul *Rugăciunii lui Iisus* arde în suflet, toate crengile uscate ard şi dispar. La începutul *Rugăciunii* tu simți bucurie, apoi dulceață, şi la sfârşit vin lacrimile, căci simți prezența lui Iisus. Cu *Rugăciunea lui Iisus*, omul devine ca un copil. Se adresează lui Dumnezeu simplu şi inocent, ca şi Adam în rai, înainte de cădere. Cu *Rugăciunea* se dobândeşte sfânta şi binecuvântata *apatie.*[9] *Rugăciunea lui Iisus* sfințeşte locul unde eşti şi munca ce o faci. Rugăciunea rezolvă orice lucru. Ea te face să umbli pe mare, scurtează distanțele, schimbă dispoziția oamenilor, dă curaj, credință şi răbdare în viață".

IV. Mintea

1. Bătrânul Ieronim le repeta mereu fiilor săi duhovniceşti: "Fiți atenți la mintea voastră. Nu o înrobiți cu nimic. Eu însumi regret că am construit biserici, că mi-am înrobit mintea cu multe griji şi am împiedicat-o să se roage". Şi adăuga: "Fiți foarte atenți cu mintea voastră. Nu o împovărați cu tristețea şi cu probleme inutile. Când apa este curată şi liniştită, tu vezi până-n adâncime şi poți observa chiar şi o pietricică. La fel este şi cu mintea".

2. Paza minții este o condiție a rugăciunii. Bătrânul Iosif Isihastrul, cu bogata experiență din Sfântul Munte, zicea: "O rugăciune fără atenție şi trezvie este o pierdere de timp, o muncă fără răsplată. Noi trebuie să fim atenți asupra simțurilor, a celor lăuntrice şi a celor din afară. Căci fără această atenție, mintea şi puterile sufletului se răspândesc în lucruri deşarte şi obişnuite – ca şi apa murdară ce curge pe drum. Nimeni nu se poate ridica spre înălțimi, dacă nu urăşte lucrurile pământeşti. Adesea ne rugăm şi mintea noastră se împrăştie la

[9] *Apatia* (απάθεια) înseamnă lipsa patimilor sau, mai bine, biruința asupra patimilor

lucrurile ce-i plac, este atrasă de obişnuit. De aceea trebuie să ne sforţăm pentru a ne reculege şi a fi atenţi la cuvintele *Rugăciunii*”.

3. Referitor la mintea care se împrăştie în timpul rugăciunii, Bătrânul Ieronim zicea: “N-are importanţă că mintea scapă adesea, departe de rugăciune, şi de cuvintele pe care le pronunţăm. Să fim atenţi însă ca noi să nu ne împrăştiem! Ea va reveni. Mintea se aseamănă cu un pui mic. El fuge încoace, fuge încolo, nu rămâne aproape de mama lui, care este legată de un loc. Dar când s-a obosit, el revine să se odihnească şi să doarmă la picioarele ei”.

4. În timpul rugăciunii ni se perindă în minte chipul diferitelor persoane. Ieronim, Bătrânul din Egina, dădea sfatul: “Dacă o persoană, oricine ar fi, se interpune între tine şi Hristos, respinge imediat această imagine. Căci ea răpeşte mintea care trebuie să fie întreagă la Dumnezeu”.

5. Asupra lucrării minţii, Bătrânul Iosif zicea: “Mintea hrăneşte sufletul. Tot ce ea aude sau vede, bun ori rău, face să coboare în inimă, care este centrul puterilor spirituale şi fizice ale omului”.

6. Acelaşi Bătrân zicea despre minte: “Când mintea omului se purifică şi se iluminează – căci ea are propria sa iluminare, independentă de harul divin, cu ajutorul căruia, cum zic Părinţii, ea vede mai departe decât dracii – ea primeşte, în plus, iluminarea harului divin, până acolo încât acesta poate locui constant în ea şi-i acordă vedenii şi contemplaţii. Dacă omul are dorinţa de a vedea şi învăţa câteva lucruri ce-l interesează, poate să ceară acestea în rugăciune; harul va lucra pentru a-i împlini cererea.

V. Gândurile

1. Bătrânul Amfilohie zicea: “Îndulceşte-ţi sufletul cu gânduri de mângâiere şi de speranţă, înflăcărează-ţi cuvintele cu ardoarea dragostei faţă de Mirele tău şi adu-ţi aminte de suferinţele pe care El le-a îndurat pentru tine. Astfel, tu vei rămâne ferm, dăruit lui Hristos şi smerit”.

2. Referitor la gândurile sugerate de diavol, pentru a zdruncina credinţa, Bătrânul Filotei îi scria unuia dintre fiii săi duhovniceşti: “Dacă vrăjmaşul îţi inspiră gânduri de îndoială, spune din tot sufletul: «Eu cred cu tărie în tot ce crede Biserica, în tot ce a spus Hristos în Evanghelie, în tot ce au spus Apostolii şi Sfinţii Părinţi, dar pe tine, diavole, nu te cred, căci tu eşti viclean şi mincinos!»”

3. Referitor la cursele diavolului, Bătrânul Ieronim zicea: “Ispititorul face totul pentru a ne întuneca şi a ne face să cădem. Când nu ne face să cădem cu fapta, ne face să cădem prin gânduri de disperare. Să nu primim niciodată deznădejdea şi, gândurilor ispititorului, să-i răspundem astfel: “Chiar dacă voi merge în iad,

diavole, voi fi într-un loc mai bun ca tine! Eu nu mă tem, căci mă pot pocăi, şi ştiu că Dumnezeu este dragoste deplină!”

4. Bătrânul Iosif învăța: “Înainte ca ispititorul să imprime un gând în mintea ta, anulează-l prin *Rugăciunea lui Iisus!* Nu îngădui gândului să te pătrundă!”

5. Asupra aceluiaşi subiect, bătrânul Eusebiu îi scria unuia dintre ucenicii săi: “Fii mereu atent la minte, pentru a alunga gândurile rele din momentul în care vin, fără a le îngădui să locuiască în ea nici o secundă! Căci dacă gândurile rele întârzie în minte este păcat, şi este pericol să coboare în inimă”.

6. Bătrânul Iacob zicea: “Alungați gândurile rele şi imaginile sugerate de diavolul. Nu le acordați nici cea mai mică importanță”.

7. Bătrânul Ieronim arăta cum să înfrunți gândurile: “În orice fel ar veni gândurile şi orice ar face, ele sunt străine. Să le înfruntăm atât cât putem şi să le izgonim! Nu trebuie să ne mâhnim din cauza lor. Să fim foarte atenți la faptele noastre. Gândurile sunt străine, celălalt ni le sugerează. Ele vor dispare.”

8. Bătrânul Iosif îi scria unuia dintre fiii săi duhovniceşti: “Fugi de gândurile rele ca de foc! Nu le da nici o atenție, ca ele să nu prindă rădăcină în tine. Nu dispera, căci Dumnezeu este generos şi-i iartă pe păcătoşi. Dacă tu faci o greşeală, pocăieşte-te şi întăreşte-ți voința ca să nu recazi în aceeaşi greşeală.”

VI. Isihia[10]

1. Bătrânul Iosif, supranumit Isihastrul, îl invita pe unul din fiii săi duhovniceşti să vină în «pustiul» Muntelui Athos cu aceste cuvinte: “Vino acum, fiul meu preaiubit. Ar fi doar o zi în care noi am vorbi de Dumnezeu şi am face teologie împreună! Vino să te bucuri de ceea după ce tu ai nostalgie: vino să asculți teologii tainici şi tăcuți; stâncile sălbatice, care-ți vor explica tainele adânci şi vor conduce inima şi mintea ta spre creator. De primăvara, de la Paşti, până la Adormirea Maicii Domnului, natura este frumoasă aici. Teologii tăcuți, stâncile frumoase, şi natura întreagă fac teologie – fiecare cu graiul sau cu tăcerea sa. Dacă-ți vei apropia mâna de un smoc de iarbă, va striga imediat, şi foarte tare, prin mireasma sa naturală: Vai! Nu m-ai văzut! M-ai lovit! Fiecare lucru îşi are vocea sa şi, cum total se amestecă în adierea vântului, se ridică o armonioasă melodie de laudă lui Dumnezeu. Şi ce să-ți mai spun de animale şi de păsări…”

2. Toți Bătrânii au iubit isihia. Să notăm ce spunea Bătrânul Iacob: “Îmi place să-mi părăsesc casa, să ies din sat şi să alerg la munții din jur. Acolo, voi găsi grote sau voi scobi eu unele mici. Voi tăia ramuri de copaci, voi acoperi pământul şi

[10] *Isihia* (ἡσυχία): cuvânt din vocabularul ascetic, însemnând în acelaşi rând linişte, calm, pace, blândețe, însingurare, îndepărtare de lume

voi întinde un vechi covor deasupra pentru a putea rămâne în genunchi. Mă voi ruga apoi ore întregi”. Uneori, făcea explicită dorința pe care o avea în tinerețe: “Voiam să găsesc o grotă şi acolo să-mi petrec restul vieții mele adorându-L pe Dumnezeu, rugându-mă şi mijlocind, singur şi necunoscut de lume, hrănindu-mă cu ierburi pe care le voi aduna din jur şi astâmpărându-mi setea cu puțină apă”.

3. Isihia este o condiție a vieții duhovniceşti. Bătrânul Ieronim îl sfătuia pe unul din fiii săi duhovniceşti: “Evită pe cât posibil să ieşi în lume şi închide-te în chilia ta! Sileşte-ți mintea să se deschisă şi vei vedea lumina dumnezeiască. Ai dorința de a-ți câştiga o chilie pentru a te închide în ea. Îți va fi greu la început, dar vei fi apoi recompensat cu mărinimie: te vei bucura de isihie şi chilia ta te va atrage. Citeşte şi te roagă. Dacă, tu însuți vei fi lipsit de fermitate, cum îi vei face fermi pe alții? Lumea aleargă la biserică pentru a-şi potoli setea sufletului. Ce le vom da noi dacă nu avem nimic? Şi cum am putea avea ceva dacă nu-i cerem lui Dumnezeu? Străduieşte-te să te rogi şi să meditezi cu scopul de a te întări duhovniceşte şi de a împlini vocația de preot”.

4. Adevăratul călugăr, “deschide Duhului Sfânt”, se desăvârşeşte în isihie. Bătrânul Iosif zicea: “Atunci când călugărul îşi curățeşte simțirile şi îşi păstrează mintea în isihie, inima i se purifică şi primeşte harul şi iluminarea cunoştinței. El devine întreg lumină; întreg duh; întreg transparent. El va face să curgă râuri de teologie, dacă se va apuca să scrie, şi nu va putea sesiza fluxul rapid care curge difuz şi împrăştie pacea în tot trupul său anulând patimile. Inima se înflăcărează de dragoste dumnezeiască şi strigă: Opreşte, Iisuse al meu, valurile harului că mă topesc ca ceara! Mintea este răpită în contemplație, omul este îndumnezeit şi devine unit cu Dumnezeu, şi – ca fierul cuprins de foc – nu se mai recunoaşte”.

VII. Lupta duhovnicească

1. Bătrânul Porfirie zicea: “Atunci când Hristos vine să umple casa inimii noastre, toate problemele, toate rătăcirile, toate neliniştile dispar. Şi păcatul, de asemenea, dispare”.

2. Unui teolog care susținea că trebuie să fie un om de acțiune creştinul, Bătrânul Ioil i-a răspuns: “Vai, Nenorocitule! Nu vei lăsa acțiunea şi frământarea de-o parte pentru a te ocupa puțin de propria ta curățire? Noi suntem numai frământare şi acțiune, iar sufletul ni l-am lăsat în paragină! Curățeşte-ți sufletul de patimi printr-o lucrare în adâncime, şi ceea ce vei oferi atunci semenului tău, tu vei oferi nu din golul sufletului tău, ci din bogăția ta interioară!”

3. Lupta spirituală trebuie dusă cu zel. Bătrânul Antim zicea: “Zelul şi nepăsarea sunt două mijloace puternice. Unul ne uneşte cu Dumnezeu şi celălalt ne separă. Zelul este un fier încins, nepăsarea este un fier rece: oricât de tare ai lovi fierul

se răceşte, nu poate face din el ceva; pe când fierul încins, este uşor de modelat".

4. Cunoaşterea de sine îl face pe om înțelept. Bătrânul Iosif zicea: "Cunoaşterea de sine îl face pe creştin mult mai înțelept decât alți oameni. El devine smerit şi în acelaşi timp primeşte harul Sfântului Duh".

5. La sfârşitul vieții sale Bătrânul Eusebiu le zicea ucenicilor săi duhovniceşti care-l încurajau: "Viața mă apasă greu. Dacă aş mai trăi un pic, n-aş dori să fac altceva decât să mă cunosc mai bine. Acum câțiva ani aveam impresia că mă cunosc dar împrejurările mi-au demonstrat că nu mă cunoşteam bine!"

6. Bătrânul Porfiirie îi spunea unuia dintre fiii săi duhovniceşti: "Fii atent mai ales la dracul acediei.[11] Nu-l subestima! Când el domină sufletul, îl înghite şi-l paralizează. Este un drac puternic şi intră în om cu o mulțime de alți draci".

7. Dacă omul eşuează în intenția sa duhovnicească, pățeşte lucrul acesta din neglijența sa. Bătrânul Iosif zicea: "Neglijența ne subminează. Ea se aseamănă cu seceta, din cauza căreia nimic nu creşte. Ea întunecă totul, ea îi împiedică pe cei ce vor să ducă o viață duhovnicească, ea îi opreşte pe cei ce au sporit spiritual. Ea nu le îngăduie celor ce sunt în necunoaştere să învețe Adevărul şi-i împiedică pe cei ce sunt în înşelare să se convertească".

8. La întrebarea dificilă: "de ce oamenii nu devin sfinți?", Bătrânul Filotei răspunde: "Responsabilitatea ne revine nouă înşine. Întâi proastei noastre dispoziții; apoi neglijenței şi lenii noastre; în al treilea rând slabei noastre iubiri față de Dumnezeu sau lipsei ei; în al patrulea rând iubirii noastre fierbinți pentru mamona, ataşamentului față de bunurile materiale şi înclinației noastre pentru lucruri josnice".

9. Bătrânul Porfirie îi zicea unuia dintre fiii săi duhovniceşti: "Să ne apropiem de Hristos, nu din frică de moarte şi de ceea ce vom deveni, ci să-I deschidem inima – precum tragem perdelele de la fereastră şi soarele intră dintr-o dată – pentru ca El să vină în noi şi ca noi să-L iubim cu adevărat. Acesta este cel mai bun mijloc".

10. Să notăm acest sfat al Bătrânului Ieronim: "Fii în afară diferit de ceea ce eşti înăuntru. Ce să-ți spun? Fii un om tainic!"

11. Pentru a sesiza deşertăciunea vieții, Bătrânul Iacob mergea adesea în cimitire. El mărturisea: "Aveam obiceiul să merg la înmormântări şi în cimitirul satului, nu pentru că mă încerca melancolia, sau că-mi tulbura ceva sufletul, ci

[11] Acedia (din grecescul): acest cuvânt frecvent întrebuințat în scrierile ascetice înseamnă, în acelaşi timp, neglijență, lene, trândăvie, întunecare, plictiseală, tristețe, descurajare, care poate merge până la dezgust pentru lucrurile duhovniceşti

mergeam acolo şi filozofam asupra deşertăciunii şi efemerității vieții, şi aducerea aminte de moarte începea să mă cuprindă”.

12. Caracterele oamenilor diferă. Bătrânul Iosif sublinia: “Sufletele suave ascultă uşor, pe când cele dârze se chinuie să se supună. Se deosebesc între ele ca şi bumbacul de fier! Bumbacul are nevoie doar de un cuvânt, pe când fierul are nevoie de focul şi de cuptorul patimilor pentru a fi prelucrat! Omul cu un caracter puternic trebuie deci să dea dovadă de răbdare în ispite, pentru a se curăți. Dacă n-are răbdare, este ca o lampă fără petrol, care se stinge repede şi dispare”.

13. Creştinii trebuie să ştie că viața lor are o ținută înaltă. Bătrânul Eusebiu spunea, referitor la acest subiect: “Rațiunea în ce priveşte scopul pentru care omul există, este să devină asemănător cu Hristos”. Şi va deveni aşa “când Îl va considera pe Hristos ca modelul absolut, când va trăi şi se va comporta conform cuvintelor şi poruncilor Sale”.

14. Bătrânul Amfilohie zicea: “Roadele duhovniceşti se pot obține numai la nivelul inimii, căci în inimă se pot semăna şi planta semințele duhovniceşti, peste care harul Sfântului Duh vine apoi să aducă ploaia adevăratei rodnicii. Aceste fructe vor fi păstrate în două case de economii: mai întâi în una din cer; apoi în una de pe pământ, pentru oamenii săraci şi pentru cei ce au foame duhovnicească”.

15. Bătrânul Porfirie sublinia, referitor la viața creştină autentică: “Mulți zic că viața creştină este dificilă şi dezagreabilă. Eu zic că este uşoară şi plăcută, numai că ea presupune două condiții: smerenia şi dragostea”. Şi adăugă: “Noi trebuie să dobândim harul lui Dumnezeu de pe acum. Căci fără har, efortul nostru nu va da rezultate şi noi nu vom ajunge în Paradis. Iar Dumnezeu ne dă harul Său dacă suntem smeriți”.

16. Bătrânul Porfirie compara lupta duhovnicească cu cultivarea grădinii: “Ce este lupta duhovnicească? Iată, sufletul este ca o grădină împărțită în două. Pe o jumătate se plantează mărăcini şi pe cealaltă flori. Avem un rezervor de apă cu două robinete şi două rigole: o rigolă dirijează apa spre mărăcini, iar cealaltă spre flori. Eu pot deschide unul din cele două robinete: nu ud mărăcinii şi ei se ofilesc, ud florile şi ele înfloresc”.

17. Lupta contra patimilor cere un mare război lăuntric. Bătrânul Iosif explica: “Faptele bune, milostenia şi toate lucrările exterioare nu împuținează mândria inimii. Dar lucrarea interioară, este cea care smereşte gândul de înălțare”.

18. Ieronim, Bătrânul din Eghina, dădea vizitatorilor săi următoarele sfaturi pentru lupta lor duhovnicească: “Savurați viața duhovnicească. Nimic nu e mai dulce decât ea. Lupta este dură, dar încoronarea este odihnitoare. Iarna este grea, dar Raiul este dulce. Fără luptă este imposibil de dobândit virtuțile”. “Evitați

vorbele deşarte! În ce mă priveşte, sunt preot de peste patruzeci de ani la Eghina şi n-am luat masa la nimeni. Când se insistă, accept cel mult o cafea! Îndrăzneala, familiaritatea şi libertatea în purtare slăbesc rezistența omului: ispititorul intră atunci încetişor în el şi obişnuințele rele se instalează. Aşa că este bine să păstrezi distanța”. Bătrânul utiliza uneori exemplul unei plante tinere, pentru a-şi întări ucenicii: “Aceasta creşte un pic la început, de un deget, apoi rămâne staționară. Cel ce o are crede că-n ciuda îngrijirii sale, aceasta nu va creşte şi se necăjeşte. Dar, după puțin, când crede că a terminat de crescut, aceasta creşte şi se înalță foarte sus”.

19. Bătrânul Eusebiu insista asupra faptului că nu există luptă duhovnicească fără atenție: “Este neapărată trebuință de a avea o mare atenție şi o vigilență plină de clarviziune asupra omului nostru dinăuntru şi dinafară pentru a deosebi ce nu este în noi de la Dumnezeu şi trebuie respins, şi ce virtute ne lipseşte – pe care Dumnezeu ne porunceşte să o avem – şi rămâne să o dobândim. Dacă ne examinăm astfel şi avem zel, harul divin ne va elibera total de rău şi vom dobândi virtuțile”.

20. Bătrânul Amfilohie zicea: “Lupta duhovnicească trebuie să fie pecetluită cu dragostea sinceră şi cu smerenia. Căci numai cel ce este îmbrăcat cu acestea nu ține seamă nici de greutățile acestei vieți, nici de ura lui satana, nici de răutatea pe care o manifestă slugile lui”.

21. Descoperirea numeroaselor aspecte ale vieții spirituale pe care o duceau Bătrânii este foarte interesantă. Antim, Bătrânul din Chios, le destăinuia călugărițelor sale: “Eu n-am umblat la şcoală, dar m-am silit să câştig câteva lucruri pentru marile lupte ascetice: postul, privegherea, rugăciunea, lacrimile, metaniile, pocăința, ziua şi noaptea. Cuvintele mele pot părea fariseice, dar pentru întărirea voastră vă destăinui aceste lucruri. Nu vorbesc ca un fariseu, ci ca un tată. Dracii mă ardeau şi mă chinuiau. Şi eu însumi mă chinuiam puternic: nu mă săturam nici de pâine, nici de apă, nici de somn, etc… Numai Dumnezeu ştie! N-am îngăduit nici odihnă, nici uşurare a trupului meu. Pe un vechi sac de pânză, în loc de saltea, dormeam puțin, sprijinit de rădăcina unui măslin. Dracii nu mă lăsau să mă odihnesc un minut”.

22. Sfaturile Bătrânului Ioil către fiii săi duhovniceşti merită atenție: “Nimeni nu merge în Rai fără cruce. Noi trebuie, în acelaşi timp, să nu ne târâm crucea, ci să o purtăm. Şi pentru a o purta, trebuie să analizăm problemele duhovniceşti ce ne preocupă. Să luăm de exemplu o masă. Dacă cineva o prinde de o margine, o va ridica foarte cu greu, printr-un mare efort şi pentru câteva momente, chiar dacă are o forță musculară ieşită din comun. Dar dacă o prinde de mijloc, o va ridica fără greutate şi o va duce uşor unde vrea”. “Să fiți cu transparență, să fiți sinceri. Pentru voi da, să fie da; nu, să fie nu! Nu uitați niciodată aceasta: ce aveți în inimă, nu sunteți obligați să aveți şi pe buze; dar ce aveți pe buze, absolut că trebuie să aveți şi în inimă”. “Nu uita că Dumnezeu îți respectă

libertatea. Mântuirea este între mâinile tale. Pentru a te mântui, Dumnezeu vrea ca să vrei şi tu”.

23. Dragostea trebuie să conducă lupta duhovnicească. Bătrânul Porfirie sfătuia: “Nu trebuie să-ți petreci viața creştină predicând şi contestând, ci într-o dragoste adevărată. Când contestăm, ceilalți reacționează. Dacă-i iubim, ei sunt mişcați şi-i câştigăm. Când îi iubim pe alții, credem că le dăm ceva, dar de fapt noi câştigăm ceva”.

24. Acelaşi bătrân sublinia: “Ceea ce facem, să face pentru că voim, cu libertate, cu responsabilitate şi cu bucurie”.

25. Sfaturile Bătrânului Gheorghe din Drama merită să fie citate. “Să nu fii niciodată doritor de bogății. Trăieşte simplu şi smerit, fără mândrie. Căci mândria este un păcat grav. Când auzi că este bârfit aproapele tău, chiar dacă ceea ce se spune este adevărat, nu adăuga niciodată la bârfă, ci vorbeşte-l totdeauna de bine şi ai milă de el. Străduieşte-te să-i iubeşti pe săraci, pe bătrâni, pe orfani şi pe bolnavi. Caută-i pe săraci şi cei pe care alții îi umilesc. Câştigă-ți pâinea cu sudoarea frunții. Nu uita să faci milostenie. Iată drumul pe care trebuie să mergi. Gândeşte-te mereu la binele pe care îl vei face. Aceasta-i viața creştinului”.

26. Sporesc în viața duhovnicească cei ce-L iubesc pe Hristos. Bătrânul Ieronim folosea următorul exemplu pentru a sublinia acest adevăr: “Dacă tu ai un pumn de cărbuni şi două sau trei kilograme de fasole de fiert, nu vor fierbe nici într-un an! Focul nu-i suficient. Aşa şi-n viața duhovnicească. Dacă tu ai puțină dragoste pentru Hristos, nu vei face progres. Dragostea noastră trebuie să crească”.

27. Exemplele pe care le întrebuința Bătrânul Ieronim, pentru a-şi sfătui fiii duhovniceşti, sunt interesante: “Avem două robinete pe un perete, unul deasupra altuia. Dacă deschidem robinetul de jos, toată apa va curge prin acest robinet şi cel de sus nu va avea apă. Aşa şi în viața duhovnicească. Să închidem robinetul de jos, dragostea față de oameni şi de lucrurile din lume, şi să deschidem robinetul de sus, adică să ne întărim dragostea noastră față de Dumnezeu”. “Orzul dă putere calului. Dacă este bun calul, lucrează bine şi ascultă de stăpânul său, care se bucură şi-i măreşte rația. În ce ne priveşte, dacă ascultăm de Dumnezeu, ducându-ne lupta noastră duhovnicească şi dorind binele, Dumnezeu va adăuga în noi harul său şi bunătățile duhovniceşti. Depinde de noi dacă vom fi sătui duhovniceşte sau înfometați”. Bătrânul îi zice unuia ce învăța muzica: “Tu eşti bun muzician, dar n-ai găsit dascălul care să te ajute să devii şi mai bun. Îți dau un exemplu: un meseriaş tâmplar poate face dintr-un copac din pădure o masă. Dar dacă nu se găseşte un meseriaş, copacul va rămâne ceea ce este”.

VIII. Lectura duhovnicească

1. Bătrânul Ieronim insista asupra nevoii de a citi Evanghelia: "O casă închisă stă în întuneric. Dacă tu deschizi fereastra, vei vedea lucrurile importante; dacă deschizi şi mai mult, lumina va intra şi tu poţi distinge cele mai mici lucruri. Şi dacă soarele va intra în interior, vei vedea şi firicelele de praf ce zboară în aer. Aşa este şi cu sufletul care primeşte lumina Evangheliei: vede şi păcatele lui cele mai mici".

2. Bătrânul Porfirie se adresa astfel unuia dintre vizitatori: "Citeşte mult, ca Dumnezeu să-ţi limpezească mintea. Eu, ştii, citesc mult, şi pentru ca alţii să nu mă deranjeze, mă urc într-un copac cu o scară pe care mi-am făcut-o. Apoi, trag scara sus pentru ca alţii să nu mă vadă şi să nu mă deranjeze. Şi acolo, citesc ore întregi".

3. Acelaşi bătrân adesea întrebuinţa următoarea imagine: "Te găseşti într-o cameră întunecată şi dai din mâini pentru a împrăştia întunericul care, bineînţeles, nu dispare. Dacă deschizi fereastra şi lumina intră înăuntru, întunericul dispare. Aşa şi cu lectura. Sfânta Scriptură, Vieţile Sfinţilor şi scrierile Părinţilor sunt lumina care împrăştie întunericul din suflet".

4. Câştigul duhovnicesc nu rezultă din simpla lecturare a Evangheliei. Bătrânul Eusebiu zicea referitor la acest subiect: "Omul cunoaşte bine aparenţa lucrurilor şi, dacă harul Duhului Sfânt nu-l cercetează, n-are nici un folos. El se aseamănă unei case: câtă vreme este închisă rămâne inutilă. Este nevoie de o cheie pentru a deschide. La fel cu inteligenţa omenească: dacă nu-i deschisă de har, omul n-are nici un folos de ea. Un profesor universitar îmi zicea că citind operele filozofice, le înţelege, dar citind Evanghelia, înţelege cuvintele dar nu şi sensul lor adânc".

5. Bătrânul Ioil, care scria şi citea mult, insista asupra faptului că lectura trebuie însoţită de asceză: "Dacă tu îi citeşti pe Părinţi, tu vei vedea că ei au asupra multor aspecte puncte de vedere particulare şi uneori diferite. Unul interpretează, de exemplu, un citat din Scriptură într-un fel, altul într-alt fel. Dar dacă există un punct asupra căruia toţi Părinţii să fie de acord, aceasta este asceza: în această privinţă există un acord general. Toţi scot în evidenţă postul, privegherea, sărăcia de bunăvoie, mortificarea trupului, şi lucrarea în general". Şi el adaugă: "Noi ţinem seamă de ce au zis sau scris Părinţii şi nu de felul în care au trăit. În loc de a le studia opera am face mai bine de a le imita viaţa. Sfinţii Părinţi se rugau mult, privegheau mult, posteau mult, iubeau sărăcia şi simplitatea, urau duhul lumii, combăteau greşelile, respingeau comodităţile vieţii, fugeau de demnităţi, de glorie, de onoruri şi iubeau mucenicia. Face, noi acest lucru? Noi avem în mâini cărţile Părinţilor, dar viaţa noastră este o negaţie a vieţii lor. Scrierile Părinţilor sunt viaţă şi nu literatură!"

6. Bătrânul Amfilohie îndemna: "Lăsați sufletul vostru să primească cu simplitate tezaurul pe care ni-l oferă scrierile Părinților neptici[12] ai Bisericii noastre şi siliți-vă să-l păstrați cu umilință. Dacă lectura va fi însoțită de frica de Dumnezeu, veți simți harul divin".

7. Toți Bătrânii aveau o dragoste aparte pentru Sfântul Isaac Sirul. Bătrânul Ieronim îi îndemna pe fiii săi duhovniceşti să citească Cuvintele ascetice: "Citiți zilnic o pagină din Sfântul Isaac Sirul. El este o oglindă pentru suflet: veți vedea unde vă găsiți. Sfântul Isaac este un termometru. Eu îl iubesc mult. Îl socot ca Bătrânul meu." Îi plăcea să-l citească în întregime, chiar când i-a slăbit vederea, căci "cel care citeşte este ca un secerător, în timp ce cel ce ascultă este asemenea cu cel ce adună doar spicele căzute pe pământ".

8. Referitor la lectură, Bătrânul Porfirie explica: "O carte rea îți face rău, iar o carte bună îți face bine. Chiar dacă încă nu eşti pregătit s-o pui în practică, dar dorințele lăuntrice, dorința binelui va dospi încet şi în timp, fără stridență şi constrângere, şi în sfârşit tu vei pune în practică". Iar referitor la punctul slab al multora care uită ce au citit, zicea: "Să ştiți că totul este depozitat în mintea noastră şi când Hristos va crede că-i de folos ne va descoperi". El le cerea oamenilor să citească Evanghelia "care conține o comoară şi rezolvă toate problemele. Ea este filozofia veritabilă, filozofia descoperită: Adevărul lui Dumnezeu aşa cum a fost formulat dintru început. Nu există alte adevăruri, sau noutăți, chiar dacă lumea a progresat cu ştiința şi chiar dacă oamenii au atins astrele".

9. În vremea noastră când circulă tot felul de scrieri, trebuie să fii atent la alegerea cărților. Bătrânul Ioil sublinia: "Noi trebuie să alegem bine cărțile pe care le citim, căci timpul este prețios şi nu trebuie irosit citind cărți plate şi superficiale. O carte care nu merită să fie citită de două sau trei ori, nu trebuie citită nici o singură dată!"

IX. Ispitele

1. Bătrânul Daniel din Katounakia Sfântului Munte zicea: "Diavolul nu se bucură nicicând mai mult decât atunci când stă de vorbă cu omul care-şi cultivă propria sa mândrie, fie acesta teolog, erudit sau mare ascet. Dimpotrivă, se teme de omul smerit şi ascultător".

2. Diavolul este peste tot. Bătrânul Iosif atrăgea atenția luptătorilor asupra următorului lucru: "Ascuns şi întrarmat până-n dinți, vrăjmaşul se află în suflet, în trup şi-n împrejurimi. Nu lasă să treacă nici un prilej pentru a încerca să-l subjuge pe om şi să-l ispitească în credința lui. În funcție de circumstanțe,

[12] Părinții care practicau trezvia duhovnicească, privegherea (din grecescul νήφις)

diavolul atacă şi se opune hotărârilor noastre. Ținta lui principală, în acelaşi timp, este să-l lovească pe om în credința sa şi să-l facă să treacă la trădare şi renegare. Dacă a reuşit, el taie zelul şi râvna. Cu credință se face totul, dar cu credință pusă în lucrare. Dacă credința este clătinată, totul se clatină şi linia frontului slăbeşte”.

3. Bătrânul Epifanie spunea despre vicleniile diavolului: “Cât de viclean este diavolul! El le şopteşte tinerilor creştini care au încheiat o căsătorie reuşită: cât de bine v-ar fi într-o mănăstire, preocupându-vă cu cele duhovniceşti, departe de grijile familiei care vă împrăştie şi vă apasă! Iar celor ce au intrat în mănăstire, pentru că doreau fecioria întru Hristos, le şopteşte: cât de bine v-ar fi dacă ați fi căsătoriți, dacă casa voastră ar fi o mică biserică, dacă ați trăi fericirea vieții de familie, departe de nevoințele ascetice şi de singurătatea care vă copleşeşte. Dar dacă bărbatul căsătorit s-ar călugări şi cel călugărit s-ar însura, le-ar spune tocmai invers. Toate acestea pentru a-i aduce la disperare şi a-i scoate de pe calea mântuirii. Căci calea mântuirii este căsătoria binecuvântată sau fecioria în Hristos”.

4. Referitor la atacurile diavolului, Bătrânul Eusebiu zicea: “Satan ne poate foarte uşor face să cădem la dreapta sau la stânga. Căderile de-a dreapta, care se prezintă sub aparența zelului pentru Dumnezeu, sub aparența virtuții şi a datoriilor perfect împlinite, sunt mult mai periculoase decât căderile de-a stânga, care se văd limpede că sunt păcate. Noi trebuie să ne păstrăm întotdeauna pacea sufletului.” Altă dată, el îşi sfătuia aşa fiii săi duhovniceşti: “Dacă tu vezi că felul altora de a gândi diferă de al tău, nu te mira! Noi ştim acest lucru din cuvintele Domnului, şi anume că cel rău acționează puternic asupra minții oamenilor şi le întunecă pentru a nu putea discerne care le este interesul şi pentru a nu asculta glasul Domnului”.

5. Bătrânul Porfirie sfătuia să ne opunem ispitelor în felul următor: “Mergeți pe drumul vostru. Diavolul va veni să vă ispitească cu gânduri şi vă va trage de mânecă pentru a vă dezorienta. Nu vă întoarceți, nu vă angajați în discuții şi-n controverse cu el! Se va lăsa păgubaş şi vă va părăsi”.

6. Bătrânul Iosif zicea că întâistătătorii puterilor întunericului “nu pot fi înfrânți cu prăjituri şi ciocolată, ci cu râuri de lacrimi, prin durerea sufletului, durere de moarte, printr-o smerenie desăvârşită şi o răbdare nesfârşită, prin *Rugăciunea lui Iisus* spusă cu durere”.

7. Pe lângă alte încercări, diavolul încearcă cu duhul întristării sufletul creştinului care duce o viață duhovnicească. Bătrânul Daniel zicea referitor la acest subiect: “Tristețea cucereşte sufletul nu prin forță şi înlănțuire – cum face de obicei diavolul – ci printr-o pânză imaginară fină care acoperă sufletul în aşa fel că toate puterile lui devin reci şi insensibile. Tristețea îi ia sufletului zelul şi credința, îi ia minții capacitatea de a avea gânduri salvatoare”.

8. E nevoie de atenție pentru a înfrunta ispitele. Bătrânul Amfilohie spunea referitor la acest subiect: “Dacă cineva aruncă cu piatra într-un câine acesta, în loc de a se arunca asupra celui ce a dat cu piatra, se aruncă asupra pietrei pentru a o mişca. Noi facem al fel. Ispititorul trimite o persoană pentru a ne ispiti fie printr-un cuvânt, fie printr-o atitudine şi, în loc de a ne arunca asupra celui ce a aruncat piatra, adică asupra ispititorului, noi muşcăm piatra, adică pe fratele nostru pe care l-a folosit vrăjmaşul!”

9. Acelaşi Bătrân insista: “În ceasul ispitei, noi trebuie să dăm dovadă de răbdare şi să ne rugăm. Ispititorul este mare expert: are munți întregi de mijloace! Ispititorul nelinişteşte, creează stări de apăsare şi de lupte exterioare. El cunoaşte nenumărate viclenii. El face pe om să se îndoiască. De aceea noi naufragiem adesea. Când trecem prin încercări, harul lui Dumnezeu coboară asupra noastră. Încercați de ispite, constatăm cât de slabi suntem şi, smerindu-ne atragem harul lui Dumnezeu. Vânturile ispitelor, în această situație, nu vor afecta, şi nu ne vor putea face nimic”.

X. Experiențe duhovniceşti

1. Cel care-L doreşte pe Hristos se dedică rugăciunii neîncetate, care, cum zicea Bătrânul Ieronim “îl reînnoieşte pe om, îl îmbucură şi-l face în întregime duh. Nu mai simte că are măruntaie, carne şi oase. El este duh. Şi când dorința lui se înflăcărează şi mai mult, nu mai poate vorbi: Îl simte pe Dumnezeu în el şi plânge”.

2. Să notăm încă două experiențe duhovniceşti ale Bătrânului Ieronim: “Viața duhovnicească cere o mare atenție. Ea este bună şi dulce, dar pretinde luptă. Petru a se mântui, omul trebuie să se spele în sângele şi lacrimile sale. Sfinții Mucenici s-au spălat în sângele lor; noi să vărsăm măcar câteva lacrimi”. “Nu cunosc nici o biserică care să nu fie frumoasă. Simt acelaşi lucru peste tot: intrând într-un mic paraclis, unde există doar o icoană, îmi este de ajuns. Dumnezeu este prezent peste tot. Să nu gândim că El se află doar în bisericile mari şi impresionante!”

3. Bătrânul Filotei zicea: “Citind în tinerețea mea *Viețile Sfinților,* simțeam ca o rază de lumină dumnezeiască pătrunzându-mi în inimă, umplând-o de dulceață, de bucurie şi de fericire, şi înflăcărând-o de dorință şi de dragoste pentru Dumnezeu şi pentru cer. Nu mâncam, nu mă plimbam, nu vorbeam cu nimeni, căci mintea mea nu se gândea decât la cer şi inima era lipită de Dumnezeu”.

4. Bătrânul Amfilohie zicea: “Viața duhovnicească oferă mari bucurii. Primeşti aripi, scapi de lume, nu mai ții seamă de nimic. Devii ca un copil şi Dumnezeu locuieşte în inima ta”.

5. Referitor la singurătate, pe care omul de azi aşa de mult o evită, Bătrânul din Patmos zicea: “Singurătatea este o convorbire cu Dumnezeu şi cu Îngerii, care se apropie de noi cu dragoste şi gingăşie. Nu voi schimba niciodată stâncile aride şi sumbre ale Patmosului cu grădinile înflorite ale Athenei. În oraş oamenii n-au simţământul sacrului. Ei privesc florile, casele frumoase, fără ca inima să-I mulţumească lui Dumnezeu, care ne-a copleşit cu atâtea frumuseţi. Într-un loc pustiu, dimpotrivă, peisajul urât şi păsările care cântă rău te fac să-L simţi pe Dumnezeu foarte aproape. Fericit ce se află aproape de Dumnezeu, chiar dacă trăieşte pe o stâncă!”

6. Bătrânul Porfirie zicea: “Când Duhul Sfânt ne cercetează, noi Îl înţelegem, n-avem nici o îndoială. Lucrul acesta nu-i ca una din emoţiile noastre obişnuite. Ci este un ceva care vine de sus transformându-ne şi făcând din noi oameni noi. Când Hristos vine să locuiască în noi, vom vedea numai binele, vom simţi dragoste pentru lumea întreagă. Răul, păcatul şi ura vor dispare singure, nu vor mai avea loc în noi”.

7. Fericirea Raiului poate fi experimentată din această viaţă dacă se reunesc condiţiile necesare. Bătrânul Gavriil, călugăr din Muntele Athos, zicea: “Simplitatea deplină împreunată cu frica de Dumnezeu îl conduc pe om la starea fericită în care trăiau Adam şi Eva în Rai, înainte de cădere”.

8. Bătrânul Amfilohie îi sfătuia pe fiii săi duhovniceşti să-i privească astfel pe ceilalţi: “Oricare ar fi slăbiciunile lor, consideraţi-i pe ceilalţi superiori vouă. Nu vă comportaţi cu acrivie, ci întotdeauna să gândiţi că orice om are aceeaşi vocaţie ca şi voi. Prin harul lui Dumnezeu, eu i-am considerat întotdeauna pe ceilalţi superiori mie, ca pe nişte sfinţi”.

9. Ceea ce le descoperea Bătrânul Epifanie călugărilor lui, vrând să-i întărească în lupta pentru renunţarea la voia proprie, are un interes aparte: “Ah, părinţii mei, dacă aţi şti cum mi-am zdrobit eu voia proprie! Eu am iubit două lucruri în viaţa mea: cititul şi scrisul. Dar eu m-am lipsit şi mă lipsesc de cele două, cu scopul de a fi ca cel ce a pierdut cea mai mare bucurie pe care a avut-o în lume! Când citesc Sfânta Scriptură şi scrierile Părinţilor, mă ridic de la pământ la cer. În ce priveşte scrisul, iertaţi-mă pentru mărturisirea ce v-o fac, sunt ca un om beat. Îi văd pe mulţi care vor să scrie un text: şterg, scriu, şterg din nou, scriu din nou… Eu, n-am timp să-mi notez gândurile, văd că ele mă năpădesc ca fulgii de zăpadă! Simt că stiloul meu are aripi. Dar, cu toată capacitatea mea de a scrie şi cu dorul de a citi, m-am lipsit şi de una şi de alta şi am rămas să răspund la telefon, care sună fără oprire, pentru a da soluţii la o problemă sau alta, sau spovedesc ore întregi, şi nu numai intelectuali, ci şi oameni simpli şi puţin instruiţi. Nu doresc să diminuez importanţa tainei spovedaniei în comparaţie cu scrisul. Voia lui Dumnezeu, în acelaşi timp, este ca eu să spovedesc, nu ca să citesc şi să scriu, lucru ce mă atrage atât de mult!”

XI. Păcatul – Pocăința – Spovedania

1. Bătrânul Ioil din Kalamata sublinia urmările funeste ale păcatului: "Păcatul întunecă duhul. Omul senzual, invidios, lacom, mândru are mintea atât de întunecată încât poate cunoaşte toată înțelepciunea şi limbile pământului, ajungând la adânci bătrânețe şi dobândind o mare experiență, fără a vedea însă, datorită senzualității, lăcomiei şi altor patimi, nici pe părinți, nici pe prieteni, nici pe om, nici pe Dumnezeu, nici trupurile, nici sufletele. Păcatul distruge cel mai mare bun pe care-l avem: voința noastră. Păcatul îi întunecă într-atât voința încât păcătosul chiar dacă are uneori licăriri de cumpătare şi-şi vede propria sa neşansă, nu mai este în măsură de a se abține".

2. Bătrânul Gavriil spunea că păcatul duce la necredință. Sublinia în special: "Tot omul înclină spre rău şi spre păcat. Dacă persistă în păcat sau sporeşte în rău, se străduieşte să-şi înăbuşe conştiința. Pentru a ajunge aici, începe prin a se îndoi de poruncile lui Dumnezeu şi a pune în discuție justețea lor, pentru a sfârşi în final în necredință şi îndepărtare de Biserică şi de Taine, şi mai ales de Taina Spovedaniei".

3. Bătrânul Ioil zicea: "Nu există păcat mic sau mare. Mic sau mare, păcatul rămâne mereu păcat. Multele noastre păcate mici sunt mai rele decât un păcat mare, pentru că trec neobservate şi nu ne îngrijim să ne îndreptăm. Păcatul mare *«înaintea mea este pururea»* (Psalmul 50, 4). Este ca şi cu iedera din jurul copacului, i se pare normal să fie aşa şi protestează când am tăia-o chiar dacă noi nu vrem altceva, atunci când înlăturăm micile ierburi parazite ce cresc pe trunchi, decât ca să nu se usuce copacul!"

4. Sufletul se curățeşte de mizeria păcatului prin pocăință. Antim, Bătrânul din Chios, le aducea aminte de acest adevăr călugărițelor sale folosindu-se de exemplul următor: "Ce fac cei ce au fața şi mâinile murdare? Deschid un robinet şi lasă să curgă apă din belşug pentru a se spăla. Să le luăm exemplul: să deschidem, nu unul, ci două robinete: ochii noştri! Şi să lăsăm lacrimile de pocăință să curgă din belşug: ele vor spăla toată otrava acestei lumi pline de mândrie, care a mânjit şi pângărit bietul nostru suflet. Numai lacrimile pocăinței pot curăți sufletul".

5. Bătrânul Filotei zicea: "Semnul pocăinței adevărate este o profundă cunoştință a păcătoşeniei, frângerea şi străpungerea inimii, suspinele, rugăciunea, postul, privegherea şi lacrimile. Aceasta este pocăința autentică şi adevărată. Această pocăință este de folos, căci ea aduce iertarea păcatelor şi împăcarea cu Dumnezeu".

6. Când omul primeşte Lumina lui Hristos, este condus la pocăință. Bătrânul Porfirie sublinia: "Tot omul este «zăpăcit» profund de păcatul care este în interiorul sufletului său. Trebuie să lase o crăpătură, pentru ca Lumina şi

Dragostea lui Hristos să poată intra. Aşa va începe «dezăpăcirea». Întotdeauna inițiativa îi aparține lui Hristos. Omul trebuie să-L primească şi, prin efortul său treaz, va putea simți apoi minunile pe care Dumnezeu i le descoperă". O altă dată, el explica: "Tu nu te poți pocăi cu adevărat şi nu poți găsi verticalitatea dragostei lui Dumnezeu: Dumnezeu şi tu, Hristos şi tu. Dragostea lui Hristos se dăruie şi se dă morții întotdeauna pentru alții".

7. Bătrânul Iacob cerea creştinilor să se apropie fără reținere de taina mărturisirii: "Nu ezitați!" Nu vă temeți! Orice ați fi făcut, chiar cel mai mare păcat, duhovnicul, cu epitrahilul său, are, prin demnitatea primită de la Hristos şi de la Apostoli, puterea de a vă ierta".

8. Bătrânul Amfilohie i-a zis unui păcătos ce s-a spovedit: "Uită păcatele tale, fratele meu, că Hristos le-a şters din Cartea Vieții".

9. Antim, sfântul din insula Chios, dădea acest sfat călugărițelor sale: "Să alergăm la spovedanie, nu cu justificări, vrând să-l convingem pe duhovnic că nu suntem vinovați şi că altul ne-a determinat să păcătuim. Ci să alergăm la aceasta cu pocăință, cu frângerea inimii şi cu smerenie. Să alergăm la spovedanie de câte ori cădem!"

10. Aceste cuvinte ale Bătrânului Porfirie merită să fie citate: "Spovedania este pentru om un mijloc de a ajunge la Dumnezeu. Este o ofrandă a dragostei lui Dumnezeu pentru om, şi nimeni şi nimic nu-l poate priva de această dragoste. Melancolicul se învârte în jurul eului său şi nu se ocupă decât de el însuşi. Dar păcătosul care se pocăieşte şi se spovedeşte iese din sine. Credința noastră are acest privilegiu imens: existența duhovnicului, a părintelui duhovnicesc. Dacă tu ți-ai spovedit păcatele duhovnicului tău şi ai primit dezlegarea, nu te mai întoarce înapoi! Să facem din când în când o spovedanie generală, căci diversele incidente şi răni sufleteşti provoacă în noi boli trupeşti. Şi să ne spovedim nu numai păcatele, ci şi gândurile, gândurile de teamă, de tristețe, de bucurie sau de supărare, prilejuite de diverse evenimente, ca cutremurele de pământ, moartea celor dragi, căsătoriile, îndoielile, etc."

11. Bătrânul Iacob sfătuia: "Credinciosul nu trebuie să-şi descopere altora nici spovedania, nici viața, nici practicile sale duhovniceşti. Căci toate acestea se fac în secret şi la sfatul părintelui duhovnicesc".

XII. Sfânta Împărtăşanie

1. Bătrânul Amfilohie zicea: "Când omul se împărtăşeşte, primeşte forță, este iluminat, contemplă orizonturi largi, simte bucurie, funcție de dispoziția sa interioară şi de înflăcărarea sa. Unul simte bucurie şi odihnă, altul simte pace, celălalt dorința de a se consacra lui Hristos şi o milă inefabilă pentru toți.

Personal, atunci când mă aflu foarte obosit, după Sfânta Împărtăşanie, mă simt ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat!”

2. Această experienţă duhovnicească a Bătrânului Iacob are un interes aparte: “Când mi-am început viaţa preoţească în mănăstire, în afară de ceasuri, era rânduită slujirea zilnică a Sfintei Liturghii. Începeam slujba noaptea şi terminam Liturghia înainte de a se face ziuă. Împărtăşindu-mă în fiecare zi cu Sfintele Taine, simţeam o aşa mare putere în mine încât eram ca un leu. Sufletul meu ardea de o asemenea flacără dumnezeiască încât, toată ziua, nu-mi era nici foame, nici sete şi nu simţeam nici căldura, nici frigul. Neobosit, lucram de dimineaţa până seara. Chiar şi vara, când după masă părinţii se odihneau în chiliile lor, căutând un pic de răcoare, eu transportam pământ fertil şi îngrăşământ în grădinile pe care le cultivam în afara mănăstirii”.

3. Acelaşi Bătrân ne descoperea acest fapt impresionat: “Când dădeam Sfânta Împărtăşanie credincioşilor, nu le vedeam niciodată faţa; în acelaşi timp gândul îmi spunea uneori să privesc faţa celor ce se apropiau de Sfânta Cuminecătură. Vedeam atunci lucrul următor: unul avea cap de câine, altul semăna cu o maimuţă, alţii aveau înfăţişarea înspăimântătoare a deferitelor animale. Dumnezeul meu, ziceam eu, aceştia sunt oameni. Cum se face că au chip de animale? Numeroşi alţii înaintau pentru a se împărtăşi cu un chip luminat şi voios, care strălucea ca soarele după ce se împărtăşeau”. Altă dată, Bătrânul ne-a destăinuit aceasta: “Într-o zi am văzut un cheag de sânge pe disc, l-am arătat unui frate, şi a dispărut puţin după aceea”.

4. Creştinii încă n-au înţeles că Sfânta Împărtăşanie este una dintre Tainele obligatorii ale Bisericii. Cei mai mulţi nu se împărtăşesc cum ar trebui. Bătrânul Filotei zicea referitor la acest subiect: “Din necredinţă şi lipsă de evlavie, uni nu se împărtăşesc deloc. Alţii, din ignoranţă, lipsă de credinţă şi neglijenţă, prin lipsa de dragoste adevărată şi curată faţă de Dumnezeu, se împărtăşesc o dată sau de două ori pe an. Şi atunci din obişnuinţă, fără frică de Dumnezeu, fără credinţă şi fără dragoste. Este o situaţie tristă şi vrednică de plâns când preotul, deschizând uşile împărăteşti, îi pofteşte pe credincioşi să se împărtăşească şi nimeni nu se apropie!”

5. Bătrânul Ieronim sublinia: “Cel ce se împărtăşeşte trebuie să simtă înainte frică de Dumnezeu, evlavie şi căinţă. Iar, după împărtăşire, trebuie să simtă pace, bucurie şi dorinţa de a nu vorbi cu nimeni”.

XIII. Credinţa – Smerenia – Milostenia

1. Bătrânul Iosif sublinia că virtuţile se dobândesc prin strădania omului şi cu ajutorul harului lui Dumnezeu. El folosea acest exemplu: “Ţăranul ară pământul, îl grapă, seamănă şi aşteaptă mila lui Dumnezeu. Şi, dacă Dumnezeu nu trimite ploaie şi vânturi bune la momentul potrivit, pierde rodul muncii sale.

Acelaşi lucru şi cu noi: dacă Dumnezeu nu trimite apele curăţitoare ale harului Său, noi vom rămânea fără roade şi lucrările noastre vor deveni hrană pentru draci. Căci patimile le vor sufoca şi nu vom culege nimic. Să nu uităm că virtuţile cultivate rău devin patimi”.

2. Filotei, Bătrânul din Paros, zicea: “Adevărata fericire nu constă din demnităţi nici din odihna trupului. Adevărata fericire este virtutea. Cei ce luptă pentru a dobândi virtuţile şi pun în practică poruncile lui Dumnezeu sunt cu adevărat fericiţi”.

3. Ce este credinţa? Bătrânul Ioil zicea că ea “este o experienţă sigură, căci Dumnezeu nu este doar o fiinţă, ci El este Fiinţa. Dumnezeu este existenţa mai sigură ca unitatea în matematică! Noi nu trebuie să visăm sau să vorbim în aer, noi trebuie să gândim şi să uzăm de raţiunea noastră! Să zburăm, dar în acelaşi timp, să avem şi picioarele pe pământ! Căci dacă noi zburăm fără a ne păzi picioarele pe pământ, vântul ne va purta, pe noi şi raţiunile noastre!”

4. Credinţa, aboleşte raţiunea care ne face să ne îndoim de toate şi, ne dăruieşte cunoştinţa duhovnicească. Raţiunea, după Bătrânul Iosif, nu este opusă credinţei, dar cu aripile sale scrutează şi fură profunzimile tainelor. Acest mare isihast îi scria unuia din fiii duhovniceşti: “Cercetează dacă tu ai în tine credinţă sau te domină raţiunea. Dacă tu te vei lăsa cu totul în voia lui Dumnezeu, iată, că ai înţeles ce este credinţa şi, cu siguranţă, Dumnezeu va veni în ajutorul tău. Atunci, chiar dacă eşti încercat de mii de ori şi satana te ispiteşte pentru a-ţi slăbi credinţa, preferă mai bine de mii de ori moartea şi nu asculta raţiunea! Uşa tainelor se va deschide pentru tine şi te vei minuna constatând că înainte erai legat cu lanţurile raţiunii şi că acum zbori cu aripi dumnezeieşti pe deasupra pământului şi că respiri un alt aer, un aer de libertate, de care alţii sunt lipsiţi. Şi invers, dacă tu constaţi că raţiunea te domină şi că la cel mai mic necaz te tulburi şi cazi în deznădejde, să şti, că încă n-ai credinţa şi nădejdea în Dumnezeu”.

5. Pentru a-şi întări duhovniceşte călugăriţele sale şi a le stimula zelul pentru dobândirea umilinţei, Bătrânul Antim zicea: “Pentru că n-avem dragostea de Dumnezeu pentru a împlini virtuţile, să avem cel puţin smerenie! Puţinul pe care îl vom împlini va fi astfel socotit egal cu marile lucrări şi lupte ascetice a vechilor călugări. Unii dintre ei n-au şovăit să-şi verse sângele, alţii au fost aruncaţi în mare, alţii au practicat ani îndelungaţi o nevoinţă aspră în pustie, alţii au fost tăiaţi în bucăţi de către călăi. În ce ne priveşte, să înlocuim toate aceste chinuri prin smerenie! Doresc să vă dau câteva sfaturi în acest sens. Vine o persoană şi-ţi spune câteva lucruri. Cuvintele ei îţi pătrund ca o sabie în măruntaie. Nu răspunde, ci proşterne-te la pământ pentru a părăsi lupta! Un altul te insultă, îţi spune cuvinte care-ţi ard sufletul, atingând zelul tău, străpungându-ţi inima. Păstrează-ţi liniştea şi proşterne-ţi faţa la pământ, ca sabia aceasta să treacă pe deasupra ta. Pentru umilinţa ta, Dumnezeu te va

răsplăti aşa cum l-a răsplătit pe cel ce a purtat marile lupte ale nevoinţei ascetice sau a suferit martiriul”.

6. La întrebarea: “De ce nu acceptă să fie episcop?”, Bătrânul Eusebiu răspundea: “A fi episcop nu-i greu şi, dacă aş fi dorit, aş fi putut deveni! Dar a deveni om a lui Dumnezeu, este dificil!“

7. Bătrânul Filotei zicea: “Credinţa îl duce pe om la frică. Ce frică? Frica de păcat! Omul se teme să nu-L supere pe Dumnezeu. Cel ce se teme se smereşte. Şi smeritul are pe Duhul Sfânt în el”.

8. Bătrânul Amfilohie spunea, referitor la omul mândru: “Omul mândru nu atrage pe nimeni. Şi dacă atrage pe cineva, acela se va îndepărta repede! Legătura duhovnicească este indisolubilă numai când există suflet de copil, nevinovăţie şi sfinţenie”.

9. Extras din testamentul duhovnicesc al Bătrânului Porfirie: “Îi implor pe toţi ce m-au cunoscut să se roage pentru mine căci şi eu smeritul m-am rugat pentru voi. Dar, acum când eu plec la cer, am sentimentul că Dumnezeu îmi va zice: «ce vrei să faci aici?» Şi eu n-am decât un lucru să-I răspund: «Doamne, eu nu sunt vrednic să fiu aici, dar dragostea Ta să facă ce vrea cu mine!» Aşa că eu nu ştiu ce voi deveni. Doresc, însă, ca dragostea lui Dumnezeu să lucreze”.

10. Următoarele cuvinte ale Bătrânului Porfirie asupra umilinţei merită să fie citate: “Ascultarea duce la smerenie, smerenia la discernământ, discernământul la intuiţie şi intuiţia la clarviziune. Să fim smeriţi, dar să nu discutăm asupra smereniei. Discuţiile asupra smereniei sunt o capcană a diavolului, şi duc la deznădejde şi la inerţie duhovnicească, pe când adevărata smerenie duce la nădejde şi la împlinirea pruncilor lui Hristos. Pentru ca un om să se schimbe, trebuie ca harul lui Dumnezeu să vină asupra lui şi pentru ca harul să vină, trebuie să te smereşti. Creştinii trebuie să evite religiozitatea bolnăvicioasă, atât aerul de superioritate pentru virtuţile lor cât şi complexul de inferioritate din cauza păcatelor lor. Una este complexul de inferioritate şi alta smerenia. Una este melancolia şi alta pocăinţa!”

11. Bătrânul Ioil zicea adesea despre sine: “Eu mă asemăn cu un arici. Când îl observi, calci pe un spin şi sângerezi”. Alteori, argumentând viaţa călugărească, explica: “Fără umilinţă, omul nu poate vedea faţa lui Dumnezeu. Pentru trup, smerenia stă în ajunare, priveghere, în a duce o viaţă aspră şi austeră, în a practica în general, asceza. Smerenia, pentru suflet, constă în a trăi retras. Asceza şi viaţa retrasă, iată două mijloace care păstrează atât trupul cât şi sufletul în smerenie. Acestea două îl fac pe călugăr: el îşi smereşte trupul prin asceză şi sufletul prin viaţă retrasă”.

12. Acelaşi Bătrân face deosebire între demnitatea omului şi demnitățile din lume: "În lume sunt oameni care posedă anume demnități şi alții care nu posedă. Primii, orice s-ar întâmpla şi oriunde ar fi, sunt respectați şi iubiți. Dacă vor sau nu, demnitatea respectivă în mod natural îi plasează în prim plan, în avanscenă. Pe de altă parte, cei ce n-au demnități, curg ca o contragreutate în apele societății şi se cufundă. Neavând demnități, care să-i situeze în prim plan, le caută cu îndârjire. Demnitățile lumii sunt pentru ei ca un dop de plută: cu cât este mai mare, cu atât mai mult speră să readucă contragreutatea la suprafață, care prin ea însăşi nu poate decât să rămână la fund! Acesta este motivul pentru care mulți se zbat pentru dobândirea demnității lumeşti. Una este demnitatea şi altceva demnitățile lumeşti!"

13. Bătrânii aveau o părere proastă despre ei înşişi. Bătrânul Ieronim zicea în felul său caracteristic: "Aş vrea să fiu un vierme al pământului pe care toți îl strivesc. Aş vrea ca nimeni să nu-mi dea atenție şi ca nimeni să nu mă iubească. Eu vreau să-L iubesc doar pe Dumnezeu, eu vreau să-L văd doar pe Dumnezeu!"

14. Bătrânul Epifanie repeta adresa: "Am făcut un acord cu Dumnezeu. Eu să-mi golesc buzunarele şi El să mi le umple. Dumnezeu n-a trădat niciodată acordul, dar eu da! Şi Dumnezeu nu S-a plâns!"

15. Bătrânul Iacob proceda la fel şi zicea: "Sume considerabile de bani au trecut prin mâinile mele, dar toate au destinația lor: suferinzii, săracii, cei ce au nevoie. În fiecare lună eu dau cele necesare, hrană şi bani, la familiile care au nevoie. Îi dau un ban lui Dumnezeu şi El îmi restituie zece!"

16. Bătrânul Gheorghe vorbea adesea de milostenie: "Dacă te rogi fără a face milostenie, rugăciunea ta este o lucrare moartă. Mâna ta să fie mereu deschisă pentru a da! Faceți milostenie cu văduvele şi orfanii. Milostenia şi rugăciunea au aceeaşi valoare".

17. Când se preocupă să facă milostenie, o seamă de creştini aleg persoanele. Bătrânul Ieronim dă sfatul tocmai invers: "Când faci milostenie, nu căuta dacă persoana respectivă este vrednică sau nu. Dă ce poți, fără a face deosebire între oameni! Milostenia spală sumedenie de păcate". Şi adăuga: "Dacă-ți oferă cineva ceva primeşte, ca să nu opreşti harul lui Dumnezeu să se coboare peste cele ce dă, iar tu, în felul acesta vei arăta că eşti smerit. Dacă n-ai deja ceea ce ai primit, păstrează. Dacă ai deja, dă-le celui ce n-are".

XIV. Preotul şi misiunea sa

1. Bătrânul Ioil susținea că cel ce s-a consacrat lui Dumnezeu are în el foc sfânt, foc aprins de Însuşi Dumnezeu: "Dorința de a te consacra lui Dumnezeu presupune atât jertfe din partea omului cât şi un foc atât de puternic încât să ardă toate dorințele trupeşti iar aspirațiile pământeşti să nu se aprindă în el.

Această dorinţă nu poate fi întreţinută şi atinsă. Eu însumi nu pot aprinde acest foc. Nimeni n-are puterea de a aprinde focul care-l face pe un tânăr de 20-25 ani, adică un bărbat în toată puterea tinereţii, capabil de a înfrânge toată dorinţa trupească şi de a căuta nevoinţa şi renunţarea. Singur Dumnezeu poate aprinde un asemenea foc."

2. Următoarea experienţă liturgică a Bătrânului Iacob nu-i lipsită de interes: "Oamenii sunt orbi şi nu văd ce se petrece în timpul Sfintei Liturghii. Odată, când slujeam, ceea ce am văzut m-a împiedicat să ies din altar la vohodul mare: am simţit deodată că cineva mă prinde de umăr şi mă duce la proscomidiar. Crezând că este cântăreţul, m-am întors şi am văzut o aripă imensă pe care Arhanghelul a petrecut-o în jurul gâtului meu, şi el mă conducea pentru a face vohodul mare. Asemenea lucruri se petrec în altar la Sfânta Liturghie! Uneori, nu puteam suporta ce vedeam şi mă aşezam pe un scaun. Unii conslujitori credeau atunci că nu mă simt bine: ei nu ştiau ce vedeam şi auzeam eu!"

3. Acelaşi Bătrân zicea: "Când preotul scoate miridele şi-i pomeneşte pe credincioşi la proscomidie,[13] îngerul Domnului coboară din cer, preia aceste pomeniri şi le depune în faţa tronului lui Dumnezeu ca rugăciune pentru cei ce au fost pomeniţi."

4. Există un motiv pentru care cuvintele predicatorilor rămân în general fără rezultat. Referitor la acest subiect, Bătrânul Amfilohie sublinia: "În zilele noastre, cuvintele predicatorilor sunt ca esenţa de terebentină aruncată pe foc. Poporul sărac şi neştiutor n-ascultă. El vrea să vadă fapte şi o viaţă plină de milă creştină. El vrea să fie compătimit frăţeşte. Numai prin dragoste, prin fapte de milostenie, îi vom strânge pe fraţii noştri în jurul lui Hristos."

5. Un episcop se plângea că predica sa înflăcărată nu dădea roade. Bătrânul Ieronim i-a zis: "Nu-i suficient ca vânătorul să fie un excepţional trăgător la ţintă. El mai trebuie să-şi încarce arma nu numai cu praf de puşcă, ci şi cu plumb! Învaţă întâi prin exemplul tău, şi tu vei vedea apoi că predica ta dă roade!" Altă dată, el sublinia: "Când predicatorul n-a făcut experienţa celor propovăduite, n-a fost format, cum îi va putea forma pe alţii? Mai bine înveţi prin fapte decât prin cuvinte!"

6. Bătrânul Epifanie zicea: "Preoţia este un mare dar făcut oamenilor de Dumnezeu."

7. Unui arhimandrit, care era nefericit pentru că n-a devenit episcop, acelaşi Bătrân i-a zis: "Lucrul acesta mi se pare o hulă. Dacă mâinile tale murdare pot lua pâinea şi vinul şi, prin invocarea Duhului Sfânt, le prefac în Trupul şi

[13] La proscomidie (pregătirea darurilor pentru Euharistie), preotul scoate din prescuri părticele pentru Hristos, Maica Domnului, sfinţi, ortodocşi vii şi morţi. Părticelele pentru Maica Domnului, sfinţi, vii şi morţi sunt puse în potir după împărtăşire şi simbolizează comuniunea sfinţilor.

Sângele lui Hristos; dacă ai primit puterea să-i faci, prin Botez, pe urmaşii lui Adam participanţi la Crucea şi Învierea Domnului; dacă ţi s-a dat puterea de a-ţi pune epitrahilul şi mâinile pe capul celui mai mare păcătos al pământului şi acela să iasă de la spovedanie cu sufletul curat, cum cutezi să te simţi nefericit? Pentru că nu porţi mitră? Dumnezeu să aibă milă de noi!"

8. Apărând cu zel haina preoţească, Bătrânul Epifanie zicea: "Preotul este întruparea absolutului, expresia veşniciei, expresia temeiniciei şi neclătinării, crainicul Cerului, chipul nestricăciunii, îndrumătorul înspre eternitate. Înfăţişarea lui rămâne aceeaşi de-a lungul veacurilor, ca aducere aminte şi simbol a adevărurilor veşnice şi neschimbabile pe care le reprezintă!"

9. "Reverenda, zicea Bătrânul Amfilohie, este stindardul Bisericii lui Hristos. De aceea, noi care o purtăm, trebuie să ne sforţăm s-o onorăm printr-o viaţă sfântă, pentru ca şi cei ce n-o poartă s-o onoreze şi s-o respecte".

10. Bătrânul Filotei vorbea cu căldură despre ţinuta preoţească: "Eu sunt fericit de a purta reverenda şi o consider mai preţioasă şi mai nobilă decât orice haină, chiar decât purpura regală! Mă simt nevrednic de a purta o haină la fel de simplă, onorabilă şi sfântă, ca a milioanelor de călugări, martiri, mărturisitori şi sfinţi, care au cinstit-o. Sunt îndurerat gândindu-mă la clericii care n-o mai poartă, îşi rad barba, şi-i deplâng."

11. Epifanie, Bătrânul din Athena, era un exemplu luminos de preot total dăruit slujirii. Redăm câteva din cuvintele referitoare la clerici: "Cu toate că nu provin dintr-o familie săracă, n-am nimic; nici măcar o palmă de pământ. N-am nici o avere mobilă sau imobilă, decât veşmintele simple şi modeste, reverenda şi cărţile. Până-n ziua de astăzi, Domnul mi-a ajutat să nu primesc nici daruri, nici salar, nici recompensă pentru vreo slujbă." "Să nu uităm, fie că suntem preoţi căsătoriţi sau celibatari, suntem reprezentanţii lui Iisus Cel blând şi smerit cu inima. Am fost chemaţi să sporim în smerenie şi nu pentru a ne certa în altar pentru întâietate." "Clericii, mai ales cei celibatari, trebuie recrutaţi dintre bărbaţii maturi, cu o educaţie excelentă , cu o evlavie profundă, cu o moralitate ireproşabilă, cu un caracter ferm, şi care au dobândit o formare deplină, la care se ajunge prin muncă şi sudoare, prin rugăciune şi meditaţie, prin post şi priveghere, prin sărăcie de bună voie şi suferinţă, şi prin o seamă de renunţări. Căci asceza nu este privilegiul şi datoria doar a călugărilor, ci a fiecărui credincios, a clericilor şi în special a celor celibatari. Biserica Ortodoxă este profund ascetică, şi cei ce nu iubesc asceza şi sunt prieteni cu comoditatea şi cu confortul n-au loc în ea."

12. Bătrânul Daniel rezuma astfel calităţile duhovnicului: "El trebuie, în primul rând, să aibă o binecuvântată indulgenţă faţă de păcătoşi şi să manifeste o mare dragoste. În al doilea rând, trebuie să fie discret şi să prefere mai bine moartea

decât să dezvăluie păcatul penitentului. În al treilea rând, el trebuie să fie călăuzit de virtutea dreptei judecăţi.”

13. Un bun duhovnic compătimeşte cu penitenţii. Bătrânul Iacob îşi mărturisea astfel propria sa suferinţă: “Eu compătimesc dimpreună cu penitentul pe care-l spovedesc, eu sufăr împreună cu el. Eu sufăr şi plâng pentru el. Îl rog pe Sfântul David,[14] după spovedanie, să uit ce nu-i necesar şi să-mi amintesc ceea pentru care trebuie să mă rog. Eu mă rog pentru penitenţii mei, mă nelinişesc pentru ei şi aştept să revină la spovedanie.”

14. Bătrânul Filotei, duhovnic cu multă experienţă, zicea: “Mărturisesc că adesea, după ce am spovedit toată ziua şi bune ore din noapte, în marile oraşe mai ales, dar şi în sate, mă simţeam atât de epuizat încât cădeam ca mort pe pat, crezând că nu mă voi mai ridica, că voi muri sau voi rămâne mai multe zile bolnav, imobil şi inactiv. Dar dimineaţa, când mă trezeam, mă simţeam proaspăt şi bine dispus.”

15. Bătrânul Epifanie zicea: “Nu este mai mare bucurie pentru mine decât a rămâne ore întregi pe scaunul de spovedanie pentru a-i împăca pe oameni cu Dumnezeu.”

16. Bătrânul Filotei vorbea astfel despre sarcina de duhovnic: “Faţă de generaţia noastră pervertită, duhovnicul trebuie să uzeze de iconomie,[15] căci dacă el uzează de rigoare, nici un penitent nu poate fi găsit vrednic de a se cumineca, sau foarte puţini. O prudenţă absolută şi un mare discernământ sunt necesare duhovnicului. El trebuie, de asemenea, să se roage cu căldură lui Dumnezeu, Tatăl nostru Cel ceresc, să-l lumineze asupra felului în care să uzeze de iconomie.”

17. Duhovnicul trebuie să aibă o mare experienţă pentru a-i putea întâmpina pe oameni cu sensibilitate pastorală. Bătrânul Porfirie, care a devenit duhovnic la 21 de ani, mărturisea următoarele: “La început n-aveam experienţă şi dădeam canoane severe, călugărilor şi laicilor care veneau să se spovedească mie, şi un mare număr dintre ei reveneau să mă vadă după puţin timp, pentru a-mi spune că nu pot împlini canonul ce li l-am dat. Am înţeles că datorită lipsei mele de experienţă canoanele ce le dădeam erau prea severe”. Altă dată zicea: “Când sunt în post, îl înţeleg mai bine pe penitent.”

18. Referitor la principiul iconomiei pe care duhovnicul trebuie să-l aplice, Bătrânul Daniel sfătuia astfel: “Pentru a fi în siguranţă, părinte duhovnic, nu fi prea indulgent în aplicarea canoanelor dar nici prea aspru, căci vei îndepărta penitenţii de pocăinţă. Cazurile şi păcatele vrednice de iconomie judecă-le cu

[14] Sfântul David († 1991), întemeietorul mănăstirii
[15] Iconomia constă în adaptarea sfintelor canoane şi a regulilor disciplinare la starea duhovnicească, fizică şi psihică a fiecărui penitent.

mare discernământ şi funcţie de principiul iconomiei. Dar pentru păcatele care nu sunt vrednice de iconomie fii riguros, pentru a nu trebui să te justifici în ziua judecăţii".

19. Bătrânul Ironim spunea că cea mai deplorabilă boală a preoţilor este iubirea de arginţi: "Vai de preotul care devine lacom, căci va cădea şi-n alte numeroase patimi." Şi îi dădea aceste sfaturi practice unui tânăr preot: "Când ieşi din casă şi mergi pe stradă, oriunde ai merge, să ştii următoarele: lumea observă cum merge preotul, cum vorbeşte şi cum se comportă. Mergi normal. Nu balansa braţele. Poartă o rasă lungă, cum se cuvine, cu mâneci largi. Mergi cu atenţie, ca un creştin, şi nu cu un aer frivol ca oamenii din lume".

20. Bătrânul Ioil le zicea copiilor săi duhovniceşti: "Voi aveţi un mare dar de la Dumnezeu: mă găsiţi când voiţi şi eu sunt gata să vă ascult cu gingăşie şi dragoste. Mă aveţi în buzunarul vostru! Numai după ce voi muri veţi înţelege ce vă spun acum!"

21. Amfilohie, Bătrânul din Patmos, avea obiceiul de a zice: "Eu mă asemăn cu un arbore bătrân la umbra căruia oile blânde a lui Hristos îşi găsesc plăcerea de a se adăposti în zilele calde de vară, iar păsările mici să se aşeze pe ramurile lui. Toate îl roagă pe bătrânul arbore să trăiască, pentru a profita de bucuria lui. În acelaşi timp rădăcinile lui slăbesc puţin câte puţin. O iarnă grea va veni, un vânt puternic îl va dezrădăcina, şi va fi bun doar de foc. Pentru moment bătrânul arbore le mulţumeşte oilor şi păsărilor care-i ţin companie în singurătatea sa". Altă dată, îşi exprima aşa dragostea pentru fiii săi duhovniceşti: "Fără voi, copiii mei, nu vreau Raiul!"

22. Următoarele cuvinte ale Bătrânului Epifanie merită să fie citate: "Inima mea n-are decât intrări, n-are ieşiri! Cel ce intră în inima mea rămâne acolo. Orice ar face, eu îl iubesc la fel ca atunci când a intrat prima dată în inima mea. Eu mă rog pentru el şi-i cer mântuirea". "Cea mai teribilă suferinţă pentru mine este de a şti că am rănit o persoană iubită". "Eu vreau ca cei ce sunt aproape de mine să se simtă în largul lor şi nu în apăsare. Nu chem pe nimeni, nu reţin pe nimeni, nu izgonesc pe nimeni. Cine vrea, să vină! Cine vrea, să rămână! Cine vrea, să plece! Nu socot pe nimeni ucenic sau slujitor": "Am renunţat la toate posibilităţile înainte de a le avea: am renunţat la calitatea de profesor universitar, la locul de secretar al Arhiepiscopului sau al Sfântului Sinod, la demnitatea de superior al unei frăţii apostolice, la postul de paroh al unei mari biserici, la slujirea de episcop. Am un singur patrafir pentru a spovedi sufletele, şi nimic altceva!"

23. Bătrânul Iosif îi scria unuia dintre fiii săi duhovniceşti: "Dorinţa mea, focul inimii mele, dragostea dumnezeiască care-mi aprinde fără încetare lăuntrul, este ca sufletele să fie salvate şi oferite Domnului nostru Iisus ca jertfe duhovniceşti". Pentru lucrul acesta el se ruga mult, văzând că învăţăturile pe

care le dăm altora nu dau întotdeauna rezultate şi nu schimbă decât rareori caracterul şi felul de a trăi a celor ce le ascultă. Marele isihart sublinia: “Dacă harul lui Dumnezeu nu-l limpezeşte pe om, oricâte cuvinte i-ai spune, nu va trage nici un folos. Le ascultă un moment şi, puțin după aceea, se va întoarce captivat fiind de patimile sale. Dar dacă harul lucrează în acelaşi timp cu cuvântul, funcție de dispoziția interioară a omului, o schimbare se va produce imediat. Din acest moment viața lui se va schimba. Lucrul acesta se întâmplă cu cei ce n-au urechile şi conştiința împietrite. Dimpotrivă, celor ce aud ce e bine, dar neascultători rămân în voia lor cea rea, le poți vorbi o zi şi o noapte, umplându-le urechile cu toată înțelepciunea Părinților, făcând minuni în fața ochilor lor şi vărsând asupra lor Nilul întreg, nu vor primi nici o picătură de apă! Vor, în acelaşi timp, să vină la sihăstria mea pentru a vorbi şi a-şi petrece timpul cu nădejdea să scape de acedie. Din acest motiv eu închid poarta, nu deschid nimănui şi mă folosesc de isihie şi de rugăciunea lui Iisus”.

24. Bătrânul Iacob supunea: “Când am îmbrăcat reverenda, toți am avut dorința de a ne sfinți. Trebuie să fim atenți. Căci cinstea din partea lumii, mândria şi slava deşartă ne pot face să ne pierdem sufletul în loc de a ne sfinți”.

25. Lumea zace în rele, dar acest lucru nu trebuie să ne descurajeze. Bătrânul Ieronim sublinia: “Dacă sunt mii de orbi şi unul care vede, acesta îi poate călăuzi pe toți, ca să nu se rătăcească”.

26. Într-una din ultimele sale zile de viață, Bătrânul Antim le destăinuiau călugărițelor sale: “Aş vrea să am puterea de a face bine aproapelui, dar nu pot. Mă rog doar şi suspin către Domnul să mă țină în viață atâtea zile, cât va vrea şi să-mi dea harul Său, pentru a le putea da câteva lucruri celor care se apropie de mine: o cruce, un sfat, o mângâiere, o rugăciune… Oricine se află aproape de mine este prietenul meu, fie că-i evreu, musulman sau altceva, şi doresc ca Domnul să mă arate vrednic de a face câteva lucruri pentru ei şi ai ajuta, cum am făcut toți aceşti ani”. El avea, bineînțeles, aceeaşi dragoste pentru călugărițele sale, fiicele sale duhovniceşti: “Eu sunt părintele vostru, le spunea el, şi cu toată bătrânețea mea, n-am încetat de a întinde peste voi haina gingăşiei mele părinteşti. Mă silesc, în plus, de a vă planta mici copaci, de a zidi, de a face tot ce pot pentru ca voi să fiți liniştiți, ca voi să trăiți în pace, apărate de toate relele, şi ca voi să nu plângeți, să nu vă tânguiți şi să nu suferiți când mă veți pierde”.

27. Bătrânul Porfirie zicea: “Dacă eu sunt în relații reci cu episcopul, dacă episcopul este supărat pe mine, rugăciunea mea nu atinge cerul”. Şi făcea această confidență: “Pentru a mă ajuta să-mi fac mai bine misiunea şi a conduce cât mai multă lume spre El, Dumnezeul nostru Sfânt mi-a acordat harisma de a vedea[16] un pic mai mulți ca alții”.

---

[16] Bătrânul Porfiei avea harisma clarviziunii duhovniceşti

28. Adresându-se fiilor săi duhovniceşti, acelaşi Bătrân, zicea următoarele referitor la sfaturile ce le da: “Nu descoperiți altora ce vă spun, căci cuvintele mele sunt remediul specific vouă, sunt pentru cazul vostru. Remedii identice aplicate altor persoane, chiar dacă prezintă simptome identice, nu vor da aceleaşi rezultate bune!”

29. Sfinții Bătrâni reuneau viața mistică cu apostolatul. Bătrânul Amfilohie spunea în felu-i caracteristic: “Eu nu fac decât să semăn sămânța monahismului şi apostolatului, fără nici o artă. Eu Îl rog pe Dumnezeu să trimită inginerul agronom competent pentru a cultiva ştiințific ceea ce eu am semănat, fără ca eu însumi să cunosc arta culturii duhovniceşti. Văd că acum Dumnezeu face din Patmos un loc potrivit pentru un aeroport spiritual”. Şi adăuga: “Voci dezolante se aud din profunzimile Africii cerându-ne lumina creştinismului şi călăuzirea duhovnicească pentru a înainta pe drumul sfânt al Golgotei. Noi n-avem dreptul să ne facem urechile surde. Trebuie să întindem brațele spre frații noştri care sunt atât de obosiți şi se află departe de Biserica Ortodoxă. De aici încolo, deci, să punem în funcție centrala de energie atomică duhovnicească!”

30. Bătrânul Amfilohie sugera câteva lucruri originale şi foarte importante pentru drumul spiritual al tuturor credincioşilor, mai ales al păcătoşilor: “Trebuie ca în toată Grecia să se creeze spitale duhovniceşti pentru păcătoşi, spitale în care ei să poată sta două-trei luni, în funcție de rănile lor. Şi după ce vor dobândi principii de viață creştină, se vor întoarce acasă cu obiceiurile bune câştigate în aceste aşezăminte duhovniceşti”.

31. În 1879 Sfântul Sinod l-a condamnat la exil în Mănăstirea Paloiokastrita din Corfu, pe nedrept, pe Bătrânul Eusebiu. De acolo el comunica, prin scrisori, cu fiii săi duhovniceşti. În una din scrisorile sale, el scrie: “Dacă aş fi liber, aş vrea mult să colind oraşele şi satele pentru a învăța, mângâia şi sfătui pe frații mei care suferă şi să le transmit adevărurile prețioase şi salvatoare pe care eu le cunosc, prin harul lui Dumnezeu”.

32. Bătrânul Daniel constata cu zece ani mai înainte ce se petrece acum: “Vedem cu mare tristețe că în facultățile de teologie se disting puțin luminile încercate ale Bisericii. De ce? Pentru că cei mai mulți vor să cunoască intelectual doctrina şi nu se preocupă de exercitarea virtuții nici a filozofiei cele după Dumnezeu, care sfințeşte sufletul. Ei încearcă doar să-şi satisfacă misiunea lor înaltă printr-o înțelepciune exterioară şi de aceea eşuează”. Şi completa: “Părinții mari şi dascălii Bisericii s-au ridicat deasupra lucrurilor pământeşti cu ajutorul a două aripi: educația şi viața virtuoasă. Şi ei au fost inițiați în tainele supranaturale a sfintei teologii. Aşa îşi ocroteau ei oile duhovniceşti în Hristos de rătăcirile eretice”.

XV. Monahismul

1. Bătrânul Gavriil, călugăr din Muntele Athos, zicea: “Monahismul este, în primul rând, o metodă de descoperire a patimilor ascunse. Apoi el pune în lucrare o terapie duhovnicească. În sfârşit, el cultivă virtuțile şi asigură sfințirea sufletului”.

2. Bătrânul Daniel din Katounakia descrie calea monahală succint, dar cuprinzător în acelaşi timp: “Cel ce a dorit cu ardoare viața monahală şi care, stăpânit de dorul lui Dumnezeu, a decis să urmeze această cale, când constată că prilejurile de păcătuire îl împiedică în lume să ducă o viață evanghelică şi să-şi păzească sufletul în asemănare intactă cu Dumnezeu, se îndepărtează de lume şi de lucrurile din lume: renunță, după porunca Domnului, la tatăl şi mama sa, la frați, la rude, şi la toate plăcerile din lume, singura țintă fiind să-I placă Domnului. Socotind că viața mănăstirească ne învață calea strâmtă şi cu scârbe, adică rugăciunea, postul, privegherea şi renunțarea la felul de a gând din lume, el renunță la bunurile şi bogățiile sale, respinge cu bărbăție toate plăcerile lumii, voia sa proprie şi judecata sa, se aşează într-o mănăstire din Sfântul Munte, într-un schit, într-o chilie sau în pustie, şi se supune de bună voie şi cu dragoste de Dumnezeu, fără nici o țintă materială. Şi acolo, se va ruga după rânduielile monahale”.

3. “Pentru a savura bucuria vieții călugăreşti şi duhovniceşti, zicea Bătrânul Amfilohie din Patmos, tu trebuie să cultivi din toată inima rugăciunea, răbdarea şi liniştea. Fără rugăciune, nu-i uşor să ai răbdare şi să-ți păstrezi liniştea. Prin harul lui Dumnezeu, toată viața mea am practicat aceste virtuți”.

4. Bătrânul Antim se adresa astfel comunității sale: “Eu compar ambianța mănăstirii, mulțimea fraților, cu florile, cu pomii, cu fructele, cu un stup. Albinele sunt insecte lăudabile şi utile tuturor, căci ele lucrează ziua şi noaptea pentru aproapele lor. Ele formează o mănăstire în care domneşte ordinea: ele au o stareță şi toate sunt la dispoziția ei. În scurt, ele au un sistem de mănăstire de obşte. Ele aleargă după flori care sunt departe, aleargă după pomi: una aduce miere, alta apă, alta argila necesară la construcția casei lor. Şi acolo, în interiorul stupului lor, ele se înmulțesc şi dau viață”.

5. Bătrânul Iacob le sfătuia pe călugărițele sale ca mănăstirea lor să fie mereu deschisă, căci “este nedrept ca pelerinii să aştepte afară de mănăstire în frig, în ploaie sau în soarele torid. Aceasta este milostenia: călugărul trebuie să se jertfească. Mănăstirea nu ne aparține: noi suntem oaspeții mănăstirii Sfântului David. Noi suntem locatari şi geranți. Tot aparține Sfântului, chiar hainele şi hrana noastră. Singurul lucru pe care noi l-am adus în mănăstire sunt păcatele noastre, pe care încă le plângem”.

6. Călugării sunt santinele Bisericii. Bătrânul Amfilohie zicea: “Acolo unde nu există monahism ortodox, nu există Biserică, precum nu există țară fără armată

şi oraş bine administrat fără jandarmi! Călugării păzesc graniţele Bisericii şi le apără împotriva vrăjmaşilor ei, care, în epoca noastră materialistă, se năpustesc ca nişte lupi asupra ei pentru a o sfâşia". Altă dată, Bătrânul explica: "În mănăstire, unii sunt trimişi de Dumnezeu şi alţii de diavolul. Dumnezeu îi trimite pe unii pentru a întări mănăstirea, diavolul îi trimite pe alţii pentru a o distruge".

7. "Viaţa monahală, zicea Bătrânul Ioil, este un martiriu nevăzut şi plin de har. Fiecare suflet consacrat se supune de bună voie martiriului continuu de a renunţa la plăcerile pământeşti şi la desfătările trupeşti. Semnul după care se recunosc călugării autentici, care se luptă cu o reală bărbăţie pentru mântuire, este acela că trăiesc în anonimat, dispersându-se de bună voie în anonimatul monastic şi ascunzându-şi viaţa întreagă în sânul smereniei lui Hristos".

8. Bătrânul Ieronim scria într-o scrisoare: "Viaţa călugărească este un pom roditor, a căruri rădăcină este dragostea şi care este udat cu lacrimile pocăinţei".

9. Bătrânul Gavriil zicea: "Călugării adevăraţi sunt virtuoşi, smeriţi cu gândul şi lucrând în tăcere mierea faptelor bune. Fără a deranja pe nimeni, se mulţumesc cu modestele meşteşuguri manuale şi dăruiesc chiar şi săracilor puţinul pe care-l au". "Sărăcia este însoţitoarea călugărilor buni şi semnul exterior după care se recunosc asceţii plini de virtuţi. Astăzi mai există în schiturile şi smeritele colibe din Athos suflete iubitoare de Dumnezeu, care îmbrăţişează sărăcia de bună voie pentru a se îmbogăţi pe plan duhovnicesc şi împart cu bucurie pâinea lor cu cei săraci".

10. Următoarea experienţă duhovnicească a Bătrânului Porfirie merită citată: "Când am devenit călugăr, m-am simţit bine; am devenit foarte puternic chiar şi fizic. Dacă înainte eram bolnăvicios, sănătatea mea s-a îmbunătăţit prin rezistenţa la muncă şi prin curaj. Mai ales, mă simţeam veşnic. Biserica este o taină. Cel ce intră în Biserică nu mai moare, este salvat, este veşnic. Eu m-am simţit, deci, veşnic şi nemuritor. După ce am devenit călugăr, credeam că moartea nu există. Această convingere mă stăpâneşte". Uneori el zicea: "Asceza ortodoxă nu-i făcută numai pentru călugări, ci şi pentru laici! Rugăciunea liturgică, slujbele lungi şi lauda lui Dumnezeu în duh de dragoste sunt o mare binecuvântare. Sufletele sunt robite de patimi şi găsesc izbăvire în dragostea lui Hristos. Mi se pare foarte plăcută retragerea în Sfântul Munte, în schitul unde am început viaţa călugărească, şi să-L laud pe Dumnezeu în singurătate".

11. Bătrânul Iosif Isihastrul le scria fiilor săi duhovniceşti: "Eu trăiesc momentan într-o grotă şi mă bucur de o linişte minunată. Sunt omul cel mai fericit din lume, căci trăiesc fără griji şi primesc necontenit mierea isihiei. Când harul lui Dumnezeu se îndepărtează puţin, isihia vine ca un alt har şi mă hrăneşte pe pieptul său. Suferinţele şi greutăţile vieţii active şi plină de ispite se par

neînsemnate. Aici, jos, până la cea din urmă suflare, încercările şi bucuriile sunt întotdeauna amestecate”.

12. Bătrânul Iacob zicea: “Acesta nu-i un loc care sfinţeşte, ci-i un mod de viaţă. Putem trăi în Sfântul Munte şi să gândim ca-n lume şi, invers, ne putem găsi fizic aici şi să gândim ca-n Sfântul Munte. Pentru adevăratul călugăr, oriunde s-ar găsi, este Sfântul Munte!”

13. Bătrânul Epifanie îşi învăţa astfel călugării: “N-am venit în mănăstire pentru rucodelie, nici pentru grădini, nici pentru construcţii! Căci ne putem mântui fără aceste lucruri. Noi am venit în mănăstire pentru a ne mântui. Şi pentru aceea, trebuie să ne petrecem zilele fără păcate, în linişte şi rugăciune”.

XVI. Încercări şi ispite

1. La întrebarea: “De ce îngăduie Dumnezeu ca oamenii drepţi şi virtuoşi să sufere de boli grele?”, Bătrânul Epifanie răspundea: “Pentru a se curăţi de micile rădăcini ale patimilor şi pentru a primi o coroană mai mare în cer. Dacă Dumnezeu a îngăduit ca Fiul Său prea-iubit să sufere şi să moară pe Cruce, ce-am putea zice noi oamenii care, oricât de sfinţi am fi, avem povara şi întinăciunea păcatelor?” Bătrânul adăuga câteva lucruri importante şi utile pentru toţi: “Suferinţele ne purifică. Omul este cu adevărat el însuşi în suferinţă; în bucurie se schimbă, devine altul. Dar în suferinţă, el devine realmente el însuşi: se apropie de Dumnezeu, îşi resimte slăbiciunea sa. În glorie şi bucurie se crede buricul lumii, centrul universului, dacă vreţi. Eu şi nu altul! În mijlocul suferinţelor şi chinurilor, dimpotrivă, îşi dă seama că este o furnică neînsemnată în univers, că depinde absolut de Creator, şi Îi cere ajutorul şi ocrotirea. Noi toţi care am trecut prin suferinţe sufleteşti şi trupeşti, ştim bine că nu ne-am rugat niciodată aşa bine ca şi când zăceam pe patul suferinţelor sau când eram încercaţi în sufletul nostru. Dimpotrivă, cânt totul merge bine, uităm de rugăciune, de post, şi de multe alte lucruri. Iată de ce îngăduie Dumnezeu suferinţa”.

2. Bătrânul Ioil din Kalamata definea astfel sensul suferinţelor: “Necazurile îngăduite de Dumnezeu au ca ţintă curăţirea celor drepţi pe pământ şi răsplătirea lor în cer. În actuala viaţă, curăţirea omului prin necazuri este evidentă: fără suferinţe omul nu se poate curăţi. Necazurile smeresc, detaşează de lucrurile lumeşti; întăresc caracterul, purifică gândurile şi oferă o adecvată slavă, celor ce le suportă. Când cel drept este bolnav, el se ridică cu uşurinţă spre cer; dacă este calomniat, el se detaşează foarte uşor de creaturi şi-L caută pe Hristos, Mântuitorul său. Când are probleme băneşti, devine foarte smerit şi se roagă lui Dumnezeu cu mai multă fervoare. Omul este asemenea unei marmore frumoase, care are nevoie de a fi cioplită de sculptor pentru a deveni statuie: are nevoie de a fi cioplită cu dalta necazurilor trimise de Dumnezeu”.

3. Bătrânul Eusebiu zicea: “Toți ar trebui să ştie să Dumnezeu nu îngăduie încercări mai mari decât pot fi suportate, şi gândul acesta le va da curaj. Această certitudine le va da putere, îndurând cu curaj necazurile, căci ea le va inspira convingerea că Dumnezeu îngăduie încercările din dragoste, că El îi va izbăvi şi-i va face să se folosească mult de ele”.

4. Bătrânul Ieronim spunea despre suferință: “Îi mulțumesc lui Hristos când îmi dă ocazia să sufăr. Atunci îmi aduc aminte de suferințele pe care El le-a îndurat pentru noi şi uit de ale mele. Suferințele şi chinurile sunt lucruri minunate şi profitabile. Eu consider suferința ca un dar a lui Dumnezeu. Mulți L-au cunoscut pe Dumnezeu trecând prin suferințe”.

5. Suferința cere răbdare pentru a produce roade duhovniceşti. Bătrânul Porfirie sublinia: “Bolile ne sunt folositoare când le suportăm fără cârtire, rugându-L pe Dumnezeu să ne ierte păcatele şi preamărindu-I Numele”.

6. Bătrânul Iosif îi sfătuia astfel pe fiii săi duhovniceşti: “Nu vă temeți de boli, chiar dacă veți suferi toată viața! Dacă Dumnezeu este prezent peste tot, de ce vă tulburați? *«În El trăim şi ne mişcăm şi suntem»* (Fapte 17, 28). Noi suferim între brațele Sale. Noi respirăm în Dumnezeu, ne îmbrăcăm în Dumnezeu. Îl pipăim pe Dumnezeu, Îl mâncăm tainic pe Dumnezeu. Ori încotro ne-am întoarce, oriunde am privi, Dumnezeu este acolo: în Cer, pe pământ, în adâncimi, în păduri, în pietre, în sufletul şi în inima noastră. Oare nu vede El că sunteți bolnavi, că suferiți? Încredințați-I Lui suferințele şi veți găsi mângâiere şi tămăduirea sufletului şi trupului”.

7. Bătrânul Eusebiu, scriindu-le fraților săi duhovniceşti, îi învăța cum să înfrunte ispitele: “Eu ştiu că suferințele şi ispitele nu vă vor lipsi niciodată. Ispitele, chinurile, suferințele, bolile şi sărăcia contribuie la reînnoirea şi îmbunătățirea duhovnicească a celor ce vor să-I placă lui Dumnezeu. Cu ajutorul harului lui Dumnezeu, suportați-le cu răbdare şi curaj!”

XVII. Căsătoria şi educarea copiilor

1. Bătrânul Filotei îi scria unuia dintre fiii săi duhovniceşti: “Referitor la felul vieții pe care să o alegi, dacă trebuie să te însori sau nu, este treaba lui Dumnezeu. Căci, adesea, unele sunt planurile omului, şi altceva porunceşte Dumnezeu. Căsătoria este un lucru bun, celibatul la fel. Fecioria este mai bună şi superioară, căci cel necăsătorit se îngrijeşte cum să placă lui Dumnezeu, în timp ce omul însurat are grijă cum să placă femeii şi lumii. Dumnezeu nu forțează pe nimeni nici la căsătorie nici la celibat. Omul însuşi trebuie să aleagă una sau alta. Dacă şovăie, să-L roage pe Dumnezeu cu căldură, cu frângerea inimii şi cu evlavie, şi i se va descoperi la ce fel de viață este chemat”.

2. Referitor la fericirea din căsătorie, Bătrânul Porfirie spunea: “Fericirea este posibilă, dar cu condiția ca soția să fi dobândit o bogăție duhovnicească, iubindu-L pe Hristos şi păzind poruncile Sale. Atunci, cei doi se vor iubi cu adevărat şi vor fi fericiți. Altfel, vor fi duhovniceşte săraci, nu se vor putea iubi şi vor avea probleme drăceşti, care îi vor face nefericiți”.

3. Bătrânul Iacob zicea: “Mama mea avea un suflet de călugăriță. Datorită constituției mele bolnăvicioase, mă supranumea «păsărică de toamnă».”

4. Bătrânul Ieronim îi spunea uneia dintre fiicele sale duhovniceşti care se căsătorise: “Tu gândeai că vei fi fericită căsătorindu-te şi constați acum că nu eşti! Cauți mereu altceva pentru a-ți mângâia sufletul, adică aspiri spre cele duhovniceşti. S-a întâmplat ca la pescuit; într-o plasă mare sunt mici fărâme de hrană, de momeală, şi peştii se aruncă pentru a mânca: intră în plasă şi nu mai pot ieşi. Îşi spun atunci: de ce ne-am lăsat păcăliți şi acum suntem prizonieri? Ce şansă au cei de afară! Iar peştii care sunt în afara plasei zic: ce şansă pentru cei dinlăuntru: ei au ce mânca! La fel oamenii căsătoriți îi laudă pe celibatari, iar celibatarii îi invidiază pe cei căsătoriți. Nici unii nu trebuie să regrete starea în care se află, pe care o iubeşte, ci toți trebuie să-şi trăiască corect vocația.”

5. Într-o altă asemenea situație, acelaşi Bătrân sublinia: “Nu regreta că te-ai căsătorit. Monahismul este frumos şi sublim, căci monahii au aripi şi se ridică spre Cer, pe când cei căsătoriți umblă pe pământ. Cerul este frumos, dar nu fără pericole: dacă o să cazi de sus, de răneşti; dacă o să cazi umblând pe pământ n-o să te răneşti, şi te vei ridica uşor!”

6. Bătrânul Epifanie, duhovnic cu multă experiență, spunea referitor la relațiile conjugale: “Abstinența în căsătorie, practicată exclusiv din dragoste de Dumnezeu, este un lucru excelent. Când soții au relații conjugale pentru a naşte copii, primesc nota «foarte bine»; când se abțin doar pentru a evita naşterea de copii, primesc nota «bine». Aceste note sunt pentru cei ce depăşesc mediocritatea. Nota excepțional o primesc cei ce fac abstinență din dragoste de Dumnezeu, cu condiția ca decizia să o ia amândoi şi niciodată unul singur. Dacă o ia unul singur, este păcat”.

7. Cuvintele Bătrânului Epifanie merită atenție: “Celibatarul are drepturi şi obligații. Cine se însoară are mai puține drepturi şi multe obligații. Iar când are copii, nu mai are drepturi decât obligații. De ce au roțile maşinilor cauciucuri şi camere cu aer? Pentru că, amortizând şi luând forma gropilor de pe drum, camerele fac să se depăşească obstacolele. Dacă roțile ar fi rigide, maşinile n-ar putea merge; repede s-ar defecta datorită vibrațiilor şi asperităților pământului. Asemenea «amortizări» sunt necesare în cadrul familiei: ele îngăduie depăşirea multor probleme şi asigură un progres duhovnicesc constant.”

8. Bătrânul Porfirie i-a spus unuia care se temea să nu nimerească, căsătorindu-se, peste o femeie rea: “O femeie rea poate fi pentru tine ocazia de a dobândi Raiul!”

9. Bătrânul Ieronim îi dădea următoarele sfaturi unei femei căsătorită: “Ascultă-ți bărbatul, respectă-l şi ai o bună impresie despre el. Încercat a fost destul. Nu-i cere nimic. Dumnezeu ți-a dat copii ca nişte îngeri. Voi veni să văd ce faci cu ei! Părinții au o mare răspundere față de copii. Cunosc o femeie care are un copil neascultător. Se roagă ziua şi noaptea pentru el. I-am spus: Îi vei prezenta lui Dumnezeu, pentru a-ți salva fiul, genunchii tăi bătătoriți!

10. Când părinții nu merg la biserică, copilul nu trebuie să le împlinească voia lor rea, ci să împlinească poruncile lui Dumnezeu, spunea Bătrânul Eusebie. “Căci prima şi cea mai mare dintre porunci, cum ne învață Sfânta Scriptură, este dragostea şi ascultarea față de Dumnezeu, care sunt mai presus de dragostea şi ascultarea față de tată şi mamă, față de rudenii, față de prieteni, şi față de toate lucrurile şi interesele pământeşti.”

11. Bătrânul Filotei învăța: “Încă din leagăn copii trebuiesc educați de către părinți. Să-i învețe frica de Dumnezeu, să-i facă să renunțe la dorințele păcătoase şi la lipsurile lor, să nu le facă complimente şi să nu cedeze la voile lor rele şi la ambiții. Ceara, cât este moale, se modelează cum vrei şi primeşte pecetea ce i-o imprimi; la fel se întâmplă cu copiii mici. Tot ce scrii pe o coală albă este de neşters. La fel sunt şi copiii mici: ce învață din copilărie este de neşters şi rămâne până la bătrânețe. Copacul tânăr este îndoit de vânt. Dacă-l susții cu un par, se îndreaptă, dar dacă nu-l susții va rămâne pentru totdeauna strâmb. Dacă vrei să-l îndrepți, după ce a crescut şi a făcut rădăcină, se va frânge şi se va veşteji. Acelaşi lucru se întâmplă cu copiii noştri. Să-i susținem cu parul credinței şi al fricii de Dumnezeu din copilărie. Să-i înconjurăm cu zidurile învățăturilor şi a bunului nostru exemplu, până ce se vor înrădăcina în virtuți, şi atunci nu se vor teme de nici un pericol.”

12. Sunt foarte interesante următoarele sfaturi pe care Bătrânul Porfirie le dădea părinților pentru a-şi educa copiii: “Nu-i forțați pe copii. Ceea ce doriți să le spuneți, spuneți-le în rugăciune. Copiii nu le vor asculta cu urechile: dar va veni harul lui Dumnezeu şi le va clarifica ceea ce am dorit să le spunem. Când doriți să le spuneți câteva lucruri copiilor voştri, încredințați-i Maicii Domnului, şi ea va lucra! Rugăciunea voastră va fi pentru copii ca o mângâiere duhovnicească, şi aceasta îi va atrage. Adeseori noi căutăm să-i mângâiem pe copii, şi ei simt, pe când mângâieri duhovniceşti nu simt niciodată. Părinții a căror copii sunt dificili şi se comportă rău nu trebuie să se prindă cu ei, ci cu cel ce se ascunde la spatele lor, cu diavolul! Iar cu diavolul nu ne putem bate decât dacă devenim sfinți!”

13. Referitor la educarea copiilor, Bătrânul Eusebiu le spunea părinților: “În loc de a le vorbi copiilor despre Dumnezeu, mai curând vorbiți-I lui Dumnezeu despre copiii voştri. Sufletul adolescentului trece printr-o explozie de libertate, şi acceptă cu greu sfaturile. Deci, în loc de a-i da mereu sfaturi şi de a-l pedepsi pentru nimicuri, încredințează-I acest lucru lui Hristos, Maicii Domnului, Sfinților, şi roagă-i pe ei să-i dea sfaturi copilului vostru. Tratați-i pe copii ca pe nişte mânji: puneți-le frâul sau lăsați-i liberi, după caz. Când mânzul aruncă din picioare fără a-i fi slăbit frâul, să-l slăbim, căci altfel se va răni. Dar când este calm, să-i strângem din frâu şi-l vom conduce unde dorim. Părinții trebuie să-şi iubească copiii şi să-i considere ca şi copiii lor, şi nu ca idolii lor. Ei trebuie să-i iubească aşa cum sunt, şi nu pentru ceea ce ar vrea să fie sau pentru că le seamănă!”

XVIII. Teme diverse

a) Despre moarte

1. Bătrânul Filotei spunea că în această viață trecătoare omul trece prin diverse încercări şi trebuie să-şi întărească credința în Dumnezeu: “Viața aceasta trecătoare se aseamănă cu o mare şi noi, oamenii, cu nişte vaporaşe. Vapoarele care umblă pe mare nu întâlnesc doar calm, ci adesea vânturi puternice şi mari furtuni, fiind în pericol. Noi de asemenea, când vâslim pe marea acestei vieți trecătoare, întâlnim adesea vânturi puternice şi furtuni mari: certuri, ispite, boli, suferințe, chinuri, prigoniri şi pericole diverse. Dar nu trebuie să ne pierdem curajul. Să fim veghetori în credință. Şi dacă, ca oameni slabi şi cu puțină credință, ne pierdem curajul în pericole, să facem ca şi Petru şi să-L chemăm pe Hristos: El ne va întinde mâna şi ne va salva.

2. Bătrânii înfruntau moartea cu mare curaj şi cu o profundă credință în viața veşnică. Ceea ce spunea Bătrânul Gheorghe, simțindu-şi foarte aproape sfârşitul vieții, este foarte interesant: “Trebuie să plec, este voia lui Dumnezeu să plec, căci păcatul s-a înmulțit. Lumea se bălăceşte în mocirla păcatului şi nu-şi dă seama. Aceasta mă oboseşte. Trebuie să plec, dar mi-e milă de pomii pe care i-am plantat în grădină, căci sunt încă mici şi slabi. N-au avut timp să crească şi să devină arbori cu trunchi puternic şi, la prima bătaie de vânt, se îndoaie. Am adunat o turmă de oi; eu le sunt păstorul şi am datoria să le fac să fie aşa cum aş vrea. Dar când voi pleca, turma mea se va risipi. O seamă de oi vor rămâne în staulul meu, dar destule vor fugi şi se vor rătăci. Oi străine vor veni în staulul meu; ele vor fi învățate de către oile mele credincioase şi nu se vor încovoia niciodată. Altă dată el le zicea fiilor săi duhovniceşti: “Nu vă fie teamă, căci, toți vom părăsi lumea. Noi suntem călători. Am venit pe pământ pentru a ne arăta faptele noastre şi apoi plecăm la cer.”

3. Bătrânul Daniel zicea despre aducerea aminte de moarte: “Când mă gândesc la moarte, calc în picioare mândria mea, înțeleg că sunt nimic; înțeleg că bucuria,

onoarea, dorinţele, sunt deşarte şi singură smerita cunoaştere de mine însumi, dragostea faţă de semeni şi alte sentimente asemănătoare mă vor ajuta în ceasul plecării mele. Dar când părăsesc aducerea aminte de moarte, partea raţională, partea concupiscibilă şi partea pasională a sufletului meu sunt pline de «gânduri» străine şi contradictorii, şi devin de râs pentru oameni şi pentru diavoli."

4. Unei femei care l-a întrebat dacă-i păcat să-ţi doreşti moartea, Bătrânul Ioil i-a răspuns: "Dacă doreşti să mori pentru a scăpa de suferinţă, cu siguranţă este un păcat, căci este ca şi cum ai murmura contra lui Dumnezeu, Care îngăduie suferinţele tale. Dar dacă voieşti să mori pentru a nu mai păcătui şi a nu-L supăra pe Dumnezeu prin păcatele tale, nu-i de tot un păcat. Mai mult, dacă doreşti să mori pentru că nu mai suporţi să mai fii despărţită de Dumnezeu şi doreşti să-L întâlneşti cât mai repede, dorinţa ta este de trei ori binecuvântată!"

5. A fost întrebat Bătrânul Amfilohie dacă se teme de moarte şi el a răspuns: "Nu mă tem de moarte, nu pentru faptele mele, ci pentru că cred în mila lui Dumnezeu."

6. Bătrânul Amfilohie zicea: "Prin harul lui Dumnezeu, omul a reuşit să urce duhovniceşte, se schimbă, devine un alt om, şi frica îl părăseşte. Nu se mai teme de moarte şi consideră viaţa actuală, ori cât de bună ar fi, ca o robie."

b) Despre suflet

1. Bătrânul Porfirie a urmat câteva cursuri de psihiatrie la universitate pentru a-şi clarifica îndoielile: "Cum se poate să existe psihiatri care nu cred în existenţa sufletului? Şi a tras următoarea concluzie: Psihiatri şi psihologii se aseamănă cu orbii care se sforţează să înţeleagă lucrurile din jur, pipăindu-le. Sufletul este o realitate foarte tainică şi singur Dumnezeu îl cunoaşte."

2. Bătrânul Ioil zicea: "Sufletul are o valoare infinită, lucrul acesta-i evident. Când vrem să spălăm o pânză, nu vom folosi niciodată un săpun mai scump ca pânza. Săpunul trebuie să fie mai puţin scump, sau la rigoare, de aceeaşi valoare ca pânza. Cu ce este spălat şi curăţit sufletul nostru? Cu sângele lui Hristos! Şi care este valoarea sângelui lui Hristos? Infinită! Rezultă că sufletul nostru care este curăţit cu sângele lui Hristos are o valoare infinită."

c) Iubirea de arginţi

Bătrânul Porfirie spunea: "Faptul că vom merge în Rai sau în iad, nu depinde dacă avem bani mulţi sau puţini, ci de felul în care i-am întrebuinţat. Banii, proprietăţile şi toate bunurile materiale nu sunt ale noastre, ci ale lui Dumnezeu. Noi n-avem decât să le gestionăm şi trebuie să ştim că Dumnezeu ne va cere socoteală de felul în care am dispus de bunuri: după voia Sa ori nu."

d) Oamenii contemporani

1. "Oamenii de astăzi, zicea Bătrânul Filotei, sunt neînfrânați. Cai fără frâu, şi preoți, şi popor se afundă în păcate. Nu se gândesc nici la moarte, nici la judecată, nici la răsplată, la nimic! Sunt interesați doar de bunuri, de trup, de plăceri şi de onoruri. Rari sunt cei ce au adevărate interese duhovniceşti, şi totuşi pentru aceştia puțini, Dumnezeu nu distruge lumea."
2. "Oamenii din lume mă obosesc, spunea Bătrânul Amfilohie, căci ceea ce au înmagazinat în ei cade peste mine ca un curent electric."

3. Bătrânul Porfirie zicea: "În zilele noastre, oamenii aspiră să fie iubiți şi de aceea eşuează. Corect este să nu te intereseze dacă alții te iubesc sau nu, ci dacă tu Îl iubeşti pe Hristos şi pe oameni. În felul acesta îți va fi plin sufletul."

4. Gheorghe, Bătrânul din Drama, zicea despre oamenii contemporani: "Lumea s-a depărtat de nevinovăție şi de bunătate. În fiecare zi ea înclină mai mult spre rău. Cu cât trec anii, cu atât înaintează înspre catastrofă. Ori, Dumnezeu nu vrea acest lucru."

e) Despre Ortodoxie şi despre înfruntarea ereticilor

1. Bătrânul Porfiei zicea: "Adevărul se află în Ortodoxie. Eu l-am trăit şi îl cunosc prin harul lui Dumnezeu. Se văd multe lumini şi te impresionează, dar una singură este adevărata lumină."

2. Acelaşi Bătrân sublinia: "Martorii lui Iehova sunt foarte nenorociți, Dumnezeu să-i miluiască! O seamă de creştini se indignează de ei, alții îi insultă, alții îi urmăresc în justiție. Dar nu în felul acesta trebuie combătuți martorii lui Iehova. Doar când vom deveni sfinți îi vom combate."

g) Despre natură

1. "Când am intrat în mănăstire, îşi amintea Bătrânul Iacob, datorită incendiilor care au avut loc cândva, munții din jur erau goi de vegetație; rămăseseră doar câțiva pini şi brazi. Mergând la diferitele ascultări, aveam semințe de pin în traistă şi le semănam. Mă rugam de asemenea ca pădurile să fie ferite de incendiu, pricinuit de ura diavolului, care-şi trimitea slugile sale pentru a distruge pădurea."

2. Bătrânul Amfilohie zicea: "Cine sădeşte un pom, sădeşte speranța, pacea, dragostea şi culege binecuvântarea lui Dumnezeu."

3. O profeție a Bătrânului Gheorghe merită atenție: "Va veni o vreme când voi vă veți apropia de pomi, dar nu le veți putea mânca fructele."

h) Harul actual

1. "Țara noastră, zicea Bătrânul Amfilohie, este acoperită de gheața materialismului şi ateismului, şi noi suntem chemați să topim gheața. Numai când această gheață va dispare vom putea regăsi pământul nostru şi ne vom bucura de el; pământul arat de plugurile apostolice, înroşit de sângele martirilor şi udat de sudoarea sfinților călugări. Atunci soarele duhovnicesc va încălzi pământul grecesc şi, ca şi odinioară, el va germina, va înflori şi va da roade spre slava lui Dumnezeu."

2. L-au întrebat pe Bătrânul Porfirie pe cine să voteze la alegerile legislative şi el a răspuns prin această metaforă: "Biserica Ortodoxă este ca o cloşcă. Acoperă cu aripile ei pui de toate culorile: albi, negri sau galbeni." Altă dată a spus despre oamenii politici: "Ce pot face oamenii politici? Ei sunt împietriți în patimile lor. când omul nu se poate ajuta pe sine, cum îi va putea ajuta pe alții? Noi suntem vinovați de această situație. Dacă am fi adevărați creştini, am putea trimite în parlament, nu un partid creştin, ci deputați creştini, şi lucrurile ar fi altfel."

Scurtă biografie a Părinților

Amfilohie (Makris), Bătrânul din Patmos (1889-1970). Născut la Patmos. La vârsta de 16 ani devine ucenic în Mănăstirea Sfântul Ioan Teologul. În 1935 a fost ales stareț. A desfăşurat o deosebită misiune duhovnicească şi socială.

Antim (Vaguianos), Bătrânul din Chios (1869-1960). Originar din satul Livadia de Chios. Va lucra cu sârg la leprozeria din Chios care din "loc de suferință" se va transforma în "rai". A fost întemeietorul şi duhovnicul mănăstirii de maici Maica Domnului Grabnic Ajutătoare din Chios. Biserica Greciei l-a canonizat în 1992.

Daniel (Dimitriadis), Bătrânul din Katouakia Muntelui Athos (1846-1929). Născut la Smirna. Ardea de dorul vieții călugăreşti încă din copilărie. A fost o mare personalitate athonită. A scris cărți şi a pictat icoane.

Epifanie (Théodoropoulos), Bătrânul din Athena (1930-1989). Născut la Vournazi, sat din Messina. Om cu vocație preoțească, însetat de a învăța şi cu înțelepciune de bătrân din copilărie. A fost un preot trăitor în anonimat şi un scriitor celebru. Iubea în mod deosebit canoanele Bisericii, pe care le medita şi le respecta. A refuzat să fie episcop. A fost duhovnicul multor oameni şi a întemeiat Mănăstirea Maicii Domnului din Trizina.

Eusebiu (Matthopoulos), Bătrânul misionar (1849-1929). Originar din satul Melissopetra, provincia Gortynia. A fost tuns în monahism foarte de tânăr şi a avut o intensă activitate predicatorială. A făcut multe călătorii misionare, a scris numeroase cărți şi a fost întemeietorul Frăției de teologi Zoi.

Gavriil (Kazasis), Bătrânul athonit (1886-1983). S-a născut în satul Messenikola din provincia Karaditsa. În 1910 vine la Sfântul Munte, unde a ajuns

stareţul Mănăstirii Dyonisiou. Autodidact, scriitor, a fost un duhovnic renumit şi foarte activ, la Muntele Athos.

Gheorghe (Karslidis), Bătrânul din Drama (1901-1959). Originar din satul Arguiroupoli din Pont. Vine în 1929 în Grecia, unde, după mai multe mutări, se va stabili aproape de biserica Sfinţii Arhangheli din Drama. În 1934, a construi Mănăstirea Adormirii Maicii Domnului, unde şi-a petrecut restul vieţii.

Iacob (Tsalikis), Bătrânul din Eubea (1920-1991). S-a născut în Eubea, unde s-a nevoit în Mănăstirea Sfântul David. A fost un mare Bătrân, cu vădite semne de sfinţenie.

Ieronim (Apostolidis), Bătrânul din Eghina (1883-1966). Originar din Guelveri, Capadocia, va veni în 1922 în Grecia. Avea harul vorbirii. A dus o viaţă isihastă şi i-a întărit pe mulţi cu sfaturile sale duhovniceşti.

Ioil (Iannakopoulos), Bătrânul din Kalamata (1901-1966). Născut în satul Petaldi, din provincia Messina. Tuns călugăr în 1924, hirotonit diacon, şi apoi preot. A fost dascăl în învăţământul secundar. Activitatea sa pastorală consta în scriere de cărţi. În 1964 a restaurat Mănăstirea Prorocului Ioil din Kalamata, fiind considerat întemeietor al acesteia.

Iosif Isihastrul de la Sfântul Munte (†1959). Originar din Paros. La 23 de ani începe să citească cărţile Părinţilor, şi se naşte în el dragostea de isihie, de asceză şi de rugăciune. A fost un adevărat călugăr athonit, un isihast auster, un om dedicat *Rugăciunii lui Iisus*, credincios programului său duhovnicesc. Numeroşi călugări contemporani din Athos sunt ucenicii duhovniceşti ai Bătrânului Iosif.

Porfirie (Bairaktaris), Bătrânul din Attica (1906-1991). Originar din satul Sfântul Ioan din Karistra, Eubeea. Pleacă foarte de tânăr la Sfântul Munte, dar o boală gravă l-a constrâns să revină în Eubeea. Timp de 33 de ani a fost duhovnicul paraclisului Sfântul Gherasim, al policlinicii din Athena. În 1973, a fost numit duhovnicul Bisericii Sfântul Nicolae la Callissia în Pendeli. A fost întemeietorul şi duhovnicul Mănăstirii Schimbarea la Faţă din satul Milessi, provincia Malakassa, aproape de Oropo. În 1991, s-a reîntors la Schitul Kapsokalyvia din Muntele Athos, unde moare. Este cunoscut prin sfinţenia sa şi mai ales prin harisma clarviziunii.

Filotei (Zervakos), Bătrânul din Paros (1884-1980). S-a născut la Pakia, în Laconia. Este tuns călugăr în 1907, iar în 1912 hirotonit preot. A editat mai multe reviste misionare. A fost un apărător al tradiţiilor, un scriitor devotat şi un duhovnic plin de experienţă.

Iată o culegere din Părinți duhovnicești ortodocși contemporani, care îi va interesa la fel de mult pe călugări, ca și pe laici. Într-adevăr, Bătrânii care vorbesc aici, tratează o mulțime de subiecte: rugăciunea, dragostea frățească, spovedania, Sfânta Împărtășanie, gândurile, lupta duhovnicească, ispitele, milostenia, dar, de asemenea, monahismul, căsătoria, educarea copiilor, preotul și misiunea sa… Să ne deschidem inimile la cuvintele sfinților Bătrâni, care s-au remarcat prin harismele și sfințenia lor.